

DELTAGENDE TILGANGE MED ÆLDRE VOKSNE

A background graphic consisting of several light grey, stylized human figures of varying heights and widths, arranged in a loose group.

PAAR-NET ÅBNINGSKONFERENCE PROCEDURE 17. APRIL 2024 KRAKOW POLEN

Denne publikation er baseret på arbejde fra COST Action CA22167, støttet af COST (European Cooperation in Science and Technology).

COST (European Cooperation in Science and Technology) er et finansieringsagentur for forsknings- og innovationsnetværk. Vores aktioner hjælper med at forbinde forskningsinitiativer i hele Europa og gør det muligt for forskere at udvikle deres ideer ved at dele dem med ligesindede. Det styrker deres forskning, karriere og innovation.

www.cost.eu

Funded by
the European Union

PAAR-Net er en EU-finansieret COST-aktion og står for CA22167: Deltagende tilgange med ældre voksne. PAAR-Net fokuserer på at omforme måder at involvere ældre voksne i videnskabelig forskning, politisk beslutningstagning og praksis. PAAR-Net har til formål at fremme inkluderende social innovation ved at udnytte viden og erfaringer fra ældre voksne, især dem, der er i fare for social udstødelse, til at tackle de komplekse udfordringer i aldrende samfund. Som en netværksramme samler det akademikere og gamle og unge innovatører både fra det bredere Europa og andre steder i verden.

PAAR-Net er fortalere for deltagelsesbaserede tilgange, som lægger vægt på samarbejde mellem eksperter i uddannelse, typisk akademikere, og eksperter i erfaring, ældre voksne på 65 år og derover. Det bestræber sig aktivt på at engagere ældre, der befinder sig i samfundets udkant, herunder dem med indvandrer-, flygtninge- og minoritetsbaggrund samt dem med lavere socioøkonomisk status, sundhedsproblemer og adgangsproblemer. De deltagende metoder søger at bevæge sig ud over traditionelle forskningsmodeller ved aktivt at involvere ældre voksne i alle faser af forskningsprocessen, fra identifikation af forskningsmål til formidling og valorisering af forskningsresultater.

Behovet for forandring

Der er betydelige huller i, hvordan ældre voksne inddrages i forskningsindsatsen. Mange forskningsinitiativer har en tendens til at begrænse ældre voksnes involvering i dataindsamling. Disse initiativer overser deres potentielle bidrag til udformning af forskningsspørgsmål og fortolkning af data og resultater. Denne forglemmelse fastholder aldersstereotyper og udfordrer ikke aldersdiskrimination i tilstrækkelig grad. Det udnytter heller ikke den store mængde viden, som ældre voksne besidder.

Og selv om politik og praksis forsøger at inddrage ældre voksne i deres processer, er de langt fra at sikre meningsfuld inddragelse, især for dem, der er i fare for social udstødelse. I den forbindelse er der brug for nye tilgange og metoder. Desuden er der huller i forbindelsen mellem forskning, politik og praksis.

Hvorfor det er vigtigt

Ved at gå ind for deltagelsesbaserede tilgange sigter PAAR-Net mod at skabe mere inkluderende, retfærdige og bæredygtige samfund. Inddragelse af ældre i forskning, politikudvikling og praksis sikrer, at løsningerne passer bedre til deres behov, erfaringer og forhåbninger. Dette fører ikke kun til mere effektive politikker, men fremmer også social retfærdighed og lighed for ældre voksne på tværs af forskellige sammenhænge og jurisdiktioner.

PAAR-Net repræsenterer et fremadrettet initiativ, der søger at styrke ældre voksne, udfordre aldersdiskrimination og skabe positive forandringer i aldrende samfund. Gennem samarbejde

og innovation har PAAR-Net til formål at bane vejen for en mere inkluderende fremtid for ældre voksne over hele verden.

Dette dokument samler udvalgt forskning, der blev præsenteret på PAAR-net's åbningskonference, som blev afholdt i Kraków 16.04 - 17.04.2024. Vi takker alle deltagere og bidragsydere for deres værdifulde indsigt og engagement.

Vi håber, at disse bidrag giver værdifuld indsigt og ansporer til yderligere diskussion og forskning inden for vores felt. Hold kontakten med PAAR-net for kommende arrangementer og muligheder for samarbejde. Besøg vores hjemmeside: paar-net.eu

Ansvarsfraskrivelse: Dette dokument er oversat ved hjælp af DeepL. Selv om vi har tilstræbt nøjagtighed, kan nogle nuancer være gået tabt i oversættelsen. Hvis du opdager fejl eller uklare passager, er du velkommen til at kontakte os på contact@paar-net.eu.

Indhold:

Arbejdsgruppe 1	4
Charlotte Gruber, Østrig	4
Heidi Kaspar, Bern University of Applied Sciences, Schweiz	6
Bojana Matejic, Beograds universitet, Serbien	8
Isabelle Tournier Univ Paul Valéry Montpellier 3, Frankrig	10
Arbejdsgruppe 2	13
Fifi Kvalsvik & Marianne Storm, Institut for Folkesundhed, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Universitetet i Stavanger, Norge	13
Marion Scheider-Yilmaz, PACTE-laboratoriet, Grenoble Alpes Universitet, Frankrig	15
Charles Waldegrave, Giang Nguyen, Monica Mercury, Catherine Love, Chris Cunningham, The Family Centre Social Policy Research Unit, Lower Hutt, Wellington, New Zealand	17
Arbejdsgruppe 3	21
Leen Broeckx, LiCalab, Belgien	21
Sonay Caner-Yıldırım, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Türkiye	23
Cecilia Sik-Lanyi, Hungarian Research Network, University of Pannonia, Veszprem, Ungarn	25
Herrero MT, Reynaldos B, López-Arce N, Gonzalez-Cuello AM, Fernández-Villalba E, Clinical & Experimental Neuroscience (NiCE). Institut for Aldringsforskning. Den medicinske fakultet. Universitetet i Murcia. Murcia, Spanien	29
Krzysztof Klincewicz, Center for Socially Responsible Innovations, Faculty of Management, University of Warsaw, Polen	33
Arlind Reuter, ph.d. Lunds Universitet, Sverige	35
Alexander Bajwa Kucharski, M.A. Institut for Arbejde og Teknologi, Tyskland	38
Arbejdsgruppe 4	41
Sandra Staudacher, ph.d., MA, Institut für Pflegewissenschaft, Basel, Schweiz	41
John Andersen, Institut for Mennesker og Teknologi. Roskilde Universitet Danmark.	44

Arbejdsgruppe

WG 1

Health, Care & Support

Arbejdsgruppe 1 fokuserer på samproduktion af viden inden for forskning og i praksis om deltagelsesbaserede tilgange med ældre voksne, der bor i samfundet og i andre omgivelser, med særligt fokus på trivsel, velvære og den generelle livskvalitet. Arbejdsgruppen sigter mod at fremme et inkluderende perspektiv, der fremhæver levende ekspertise og styrke hos mennesker, der er involveret i deltagende tilgange, snarere end deres mulige sundhedsmæssige forhold og begrænsninger som vores primære fokus. Tereza Tereza Menšíková & Dianne Seddon leder denne gruppe og organiserede WG1-sessionen i Kraków.

Følgende talere præsenterede under denne session: Charlotte Gruber, Heidi Kaspar, Bojana Matejic og Isabelle Tournier.

Charlotte Gruber, Østrig

Socialt udstødte ældre voksne: Stemmer og erfaringer. Personlige optegnelser og resultater som medskaber

Forskningsprogrammet Socially Excluded Older Adults: Voices and Experiences -SEVEN anvendte en borgervidenskabelig tilgang for at få indsigt i erfaringerne hos ældre voksne, der er berørt af social udstødelse. Foranstaltninger, der indføres af regeringer, og nyudviklede politikker og tjenester skal forblive relevante og tilgængelige for ældre voksnes forskellige behov.

SEVEN implementerede en innovativ tilgang med en ramme for deltagernes stemme for at inkludere marginaliserede befolkningsgrupper i forskningsprocesser med flere interessenter.

SEVEN havde tre mål:

-Indfange erfaringer, forventninger og behov hos socialt udstødte ældre voksne

-Facilitere og fremme måder, hvorpå socialt udstødte ældre kan udtrykke deres stemme og derved styrke dem og deres selvhjælp.

Udnyt læring fra socialt udstødte ældre til at udvikle politik- og forskningsanbefalinger

Jeg var en del af projektet som en ældre medskaber, og min hensigt var at inddrage følgende perspektiver:

-Mit eget perspektiv som en person, der bor i en lille landsby på landet, men kommer fra en urban, akademisk baggrund uden mange relationer til landsbyens befolkning.

-at bruge en ven som mægler, der er formand for en seniorgruppe i en landsby med mere end 250 medlemmer, for at få et indblik i synspunkter og indsigter fra ældre mennesker, der aldrig har forladt deres landlige og familiære miljø.

Mine forskningsspørgsmål var:

-Hvilken form for kommunikation med andre mennesker ønsker ældre i landdistrikterne i Østjylland?

-Hvor kan de mødes?

-Hvad skal der til for at forbedre deres sociale liv?

-Hvad mangler der?

Hvad er forskellen på by- og landmiljøer?

Min tilgang til at besvare spørgsmålene var at lave interviews, afholde en gruppediskussion og skrive en autoetnografi.

Interviewene blev organiseret sammen med min ven som mægler, og vi lavede følgende interviews:

-med et par (kvinden har alvorlige helbredsmæssige begrænsninger)

-med en næsten blind kvinde, der stadig bor alene

-med en kvinde, der for nylig er flyttet fra Wien til sin fødeby og ind i en bolig med støtte.

Sammen med min veninde organiserede vi også en gruppediskussion med seks kvinder mellem 70 og 82 år - mændene fandt mange undskyldninger for, at de ikke kunne deltage.

De vigtigste resultater af gruppediskussionen:

stor tilfredshed med at bo i et landligt område (påvirket af Covid19-lockdowns)

-Den voksende digitalisering udelukker ældre mennesker, de er afhængige af unge familiemedlemmer

-Dårlig offentlig transport gør også afhængig af familiemedlemmer

-Butikker, banker og kroer lukker i landsbyerne

-Betydningen af organiserede begivenheder

-at have et mødested uden obligatorisk forbrug

-at have en motiveret og fuldt engageret formand som min veninde

I forskellige diskussioner med min veninde indså jeg, hvor vigtig hendes rolle som motivator og leder af gruppearrangementer er - hendes største klage var, at ældre mennesker er meget villige til at deltage i alt, hvad hun organiserer, men der er meget få, der ønsker at tage ansvar for aktiviteter selv. Det er meget svært at motivere ældre til selv at tage initiativer, men de sætter stor pris på tilbud om fælles arrangementer.

At være en del af programmet SEVEN som ældre medskaber var en stor personlig gevinst for mig:

-Interviewene gav mig et indblik i landsbyfolks tankegang og holdninger - gjorde mig mere taknemmelig for de muligheder, jeg har haft i mit liv.

-Jeg fik en bedre forståelse af de forskellige holdninger hos ældre mænd og kvinder i mine omgivelser.

-At skrive en autoetnografi om, hvad det betyder for mig at blive 70 år gammel

-Jeg lærte at sætte pris på min venindes arbejde, jeg indså, hvor vigtigt hendes frivillige engagement er for ældre mennesker, når hun organiserer arrangementer for dem.

-Ved at være en del af gruppen af medskabere lærte jeg, hvor vigtige projektteamets professionelle instruktioner var, og hvad det betød for os alle at være en del af denne gruppe - især for dem, der allerede var i institutionaliseret pleje, følte jeg en personlig påskønnelse og følte mig bæret over, at deres bidrag var højt anerkendt.

Jeg kan kun anbefale at deltage i den slags programmer som ældre medskaber; det beriger personlige oplevelser og giver mere mening til livet efter pensioneringen.

Heidi Kaspar, Bern University of Applied Sciences, Schweiz

Udforskning af potentialet i omsorgsfulde fællesskaber med ældre voksne. Fem læringer.

Dette bidrag præsenterer fem erfaringer fra et samfundsbaseret, deltagende forskningsprojekt for at forbedre hjemmesygeplejen for ældre voksne.

Problemformulering: På plejeområdet er ambulante tjenester i Schweiz ofte ikke i stand til at yde tilstrækkelig langtidspæje i hjemmet. Husstande er nødt til at organisere og betale for plejeydelser privat på trods af, at de har en sundhedsforsikring. Det skyldes, at plejearbejde i modsætning til sygepleje næsten ikke er dækket. Dette hul udfyldes ofte af kvinder gennem underbetalt eller ulønnet arbejde. Projektet "CareComLabs" undersøger, i hvilket omfang omsorgsfællesskaber kan bidrage til at forbedre langtidspæjen i hjemmet.

Omsorgsfællesskaber placerer plejearbejdet i centrum af samfundet og gør det til en fælles opgave for fagfolk, myndigheder og civilsamfund [1].

Forskningsdesign: Sammen med lokale Spitex-organisationer og andre interessenter fra det politiske samfund, civilbefolkningen og NGO'er har vi sat os som mål at opbygge omsorgsfulde fællesskaber tre steder i regionerne Bern og Zürich i Schweiz. Disse fællesskaber gennemfører følgende tre trin:

1. De undersøger og dokumenterer lokale støttebehov og eksisterende tjenester;
2. De udvikler og implementerer initiativer og aktiviteter;
3. Evaluere og forbedre dem.

Vi kombinerer innovative tilgange fra sundhedssektoren og teknologiudvikling: Caring Communities [2] og Living Labs [3]. I vores konsekvent deltagende tilgang er vi styret af CBPR-tilgangen (Community-Based Participatory Research) [4].

Projektet leverer to resultater:

- a) en indledende vurdering af omsorgsfællesskabernes potentiale til at forbedre langtidsplejen i hjemmet på en bæredygtig måde og
- b) indsigt i processen med at igangsætte, udvikle og etablere omsorgsfællesskaber, både teoretisk og praktisk.

Med fokus på sidstnævnte udarbejder vi grundlæggende viden samt resultater og praktiske tips fra dette og andre projekter som en materialesamling. Hensigten er at støtte andre interesserede parter (lokalsamfund, enkeltpersoner, foreninger) i at opbygge omsorgsfulde lokalsamfund. I løbet af projektet er de oprindeligt planlagte tre omsorgsfællesskaber allerede blevet til fem, så der er interesse for det.

Denne projektbeskrivelse er udgivet på tysk og fransk (Kaspar et al. 2021), besøg venligst tidsskriftet Primary and Hospital Care for de nævnte referencer.

Her præsenteres fem erfaringer med deltagende forskning i samfund, der endnu ikke er dannet:

- At finde allierede og opbygge fællesskaber kræver, at forskerne investerer tid, er til stede, insisterer og er tålmodige. Du er nødt til at vise, at du mener det alvorligt med dette projekt og deres meningsfulde bidrag.
- Hvis du mener det alvorligt med deltagelse, kan det planlagte forløb blive helt anderledes. Udviklingen i de fire omsorgsfællesskaber, vi igangsatte i fire kommuner, vidner om den "lokale magt". Vi anvendte den samme procedure med tre trin, men initiativerne udviklede sig forskelligt med hensyn til tempo, form og resultat i hver fase.

- Hvis din projektplan og bevillingsgiver tillader, at du afviger fra de oprindeligt planlagte forskningsdesigns og fokusområder, har denne åbenhed et stort potentiale for at skabe ejerskab hos projektpartnerne. Det indebærer også en risiko for at blive afskediget, og at lokale partnere "ejer projektet" og fortsætter uden akademikere involveret.
- Det tager endnu længere tid at være inkluderende og engagere mennesker, som hidtil ikke er blevet hørt eller næsten ikke er blevet hørt. I løbet af 3,5 år lykkedes det kun lejlighedsvis, men ikke systematisk. Det blev også klart, at det ikke var et fælles mål at inkludere marginaliserede mennesker. Mangfoldighed og fællesskab er kendetegnende for omsorgsfulde fællesskaber; det sidste af disse paradoksale kendetegn er lettere at opnå.
- Folk deltager i deltagende forskning, fordi der er noget, der fanger deres opmærksomhed, vækker deres håb og forventninger eller interesse. Selve det pågældende emne kan fungere som en attraktion, eller forskningen i sig selv. Videnskaben kan fungere som et grænseobjekt, der forener personer fra forskellige perspektiver.

For mere information om projektet og dets medlemmer, besøg venligst hjemmesiden: Sorgendegemeinschaft.net

Reference: Kaspar, Heidi, Katharina Pelzelmayer, Anita Schürch, Fabian Bumer, Tanja Ertl, Shkumbin Gashi, Claudia Müller, Timur Sereflioglu og Karin Von Holten. "Können sorgende Gemeinschaften die häusliche Langzeitversorgung verbessern?" Primær- og hospitalspleje: Allgemeine Innere Medizin 21(6): 188–90. <https://doi.org/10.4414/phc-d.2021.10401>.

Bojana Matejic, Beograds universitet, Serbien

Udforskning af misbrug af ældre: Erfaringer fra deltagende forskning i Serbien

Vigtigste forskningsspørgsmål/målsætning: Den globale befolknings aldring har bidraget til en bekymrende stigning i misbrug af ældre. Især ældre kvinder står over for en større risiko for ældremishandling, men dette folkesundhedsproblem bliver ofte ignoreret og er hovedsageligt usynligt i mange samfund. Ifølge de seneste tilgængelige data oplevede 16 % af ældre kvinder i alderen 65-74 år i Serbien en eller anden form for vold, efter at de var fyldt 65 år. Denne undersøgelse havde til formål at vurdere de sociale normer og kulturelle holdninger til ældre mennesker, at udforske omfanget af holdninger og adfærd, som tolereres i samfundet, men som repræsenterer vold og misbrug, at udforske karakteristika og konsekvenser af kønsbaseret vold mod ældre kvinder, samt i hvor høj grad forskellige institutioner reagerer på dette problem, og hvordan de komplekse samfundssystemer reagerer på deres behov. Dette abstract har til formål at give indsigt i den anvendte metode, især den deltagende forskningstilgang.

Metoder: Projektet "Empowerment af ældre kvinder: Prevention of Violence through Changing Social Norms in Serbia (EmPreV)", der blev støttet af EU og Austrian Development

Agency, bestod af kvalitative og kvantitative forskningsfaser. Den deltagende forskningstilgang blev anvendt i den kvalitative fase af undersøgelsen. Ved at inddrage ældre frivillige fra Røde Kors' netværk i forskningen fik man førstehåndserfaring og indsigt i problemer med misbrug af ældre i lokalsamfundet. De blev inddraget i planlægningen før fokusgrupperne, i rekrutteringen af deltagere, i kontakten med romasamfundene, i udformningen af den strukturerede guide til fokusgruppediskussionen og casestudiet til at indlede diskussionen, og under diskussionerne og analysen efter fokusgrupperne. Vores forskning omfattede 157 respondenter, der deltog i 17 fokusgrupper på tværs af fire regioner i Serbien, fra fire byer og to landsbyer. Fokusgrupperne omfattede kvinder fra tre alderskategorier.

Resultater: Den deltagende tilgang gav den veludvalgte forskningsramme en ekstra kvalitet. Hjælpen fra ikke-akademiske partnere i alle praktiske trin af vores forskning er ubestridelig, fra planlægningsfaserne til rekruttering af deltagere og organisering af fokusgruppediskussioner. Det kan være en udfordring at indlede diskussioner om følsomme emner som misbrug af ældre; derfor lavede et casestudie fra det virkelige liv, der blev forberedt i samspil med vores frivillige og præsenteret i starten af fokusgruppen, engagementet og den åbne dialog med deltagerne. Denne tilgang tilskyndede til åben dialog og empati og gav et mere omfattende perspektiv på det komplekse spørgsmål om misbrug af ældre. At dele ægte erfaringer gav vores forskning autenticitet og sikrede, at diskussionen afspejlede de realiteter, som ældre voksne står over for. En historie fra det virkelige liv fangede deltagerens opmærksomhed og skabte mere engagerede og interaktive fokusgruppediskussioner, som var til gavn for alle involverede parter, gav forskerne indsigt i et emne, de undersøgte, og gav deltagerne oplysninger, som de kunne bruge til noget.

Ved at deltage i vores forskning bidrog vores ikke-akademiske partnere desuden med ideer og initiativer til at etablere støttemekanismer i lokalsamfundene, herunder initiativer som SOS-telefonlinjer og etablering af klubber og daginstitutioner for ældre. De foreslog at bruge socialt ansvarligt medieindhold og uddannelsessystemer til at fremme positive familieværdier, skabe gode naboskabsrelationer, øge bevidstheden om solidaritet mellem generationerne og tage fat på spørgsmålet om misbrug af ældre. Vores frivillige opfordrede også ældre kvinder til at deltage aktivt i lokalsamfundet ved at engagere sig i foreninger, organisationer, frivilligt arbejde og andre former for engagement.

Konklusion: I den fremtidige indsats for at bekæmpe overgreb mod ældre er det vigtigt at uddanne ældre kvinder om de forskellige former for vold og risikofaktorer, yde psykosocial støtte, sikre, at fagfolk får løbende uddannelse i den særlige karakter af overgreb mod ældre kvinder, og forbedre koordineringen mellem relevante lokale interessenter for at styrke systemets reaktioner. Evidensbaserede politikker er afgørende, og deltagelse af frivillige i lokalsamfundet som ikke-akademiske forskningspartnere er den praksis, der kan støtte og opgradere disse intentioner.

Bibliografi:

1. Todorovic N, Vraceutic M, Babovic M, Stepanov B, Matejic B, Djikanovic B. On No Man's Land - Gender-based violence against older women (65+) in the Republic of Serbia. Beograd, Røde Kors i Serbien, 2021. Tilgængelig på: redcross.org.rs/media/7139/na-nicijoj-zemlji-web-low-res.pdf
2. Todorovic N, Vraceutic M, Djikanovic B, Matejic B. Hyppighed og former for misbrug af ældre i Serbien. *Temida* 2020, 23 (2) 203-227.
3. Cailin Crockett, Bonnie Brandl & Firoza Chic Dabby. Survivors in the margins: the invisibility of violence against older women (Overlevende i udkanten: usynliggørelsen af vold mod ældre kvinder). *Journal of Elder Abuse & Neglect* 2015. 27(4-5): 291-302.
4. WHO. Misbrug af ældre mennesker. Tilgængelig på: <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/abuse-of-older-people>
5. UN-Division for Social Policy and Development Department of Economic and Social Affairs. Forsømmelse, misbrug og vold mod ældre kvinder. Tilgængelig på: <https://www.un.org/esa/socdev/documents/ageing/neglect-abuse-violence-older-women.pdf>
6. Urbaniak A, Wanka A. Deltagende tilgange i aldringsforskning - en oversigt. In: Urbaniak A, Wanka A (Eds.). *Routledge International Handbook of Participatory Approaches in Ageing Research* (s. 1-14). London, Routledge 2023.
7. Messelis E, Vanoutrive D. Elderly Abuse: the importance of a scientific and a participatory approach. *International Journal of Integrated Care* 2023, 23(S1):143.
8. Chang ES, Dong X. (2017). Lokalsamfundets rolle og lokalsamfundsbaseret deltagelsesbaseret forskning i ældremishandling. 10.1007/978-3-319-47504-2_26. In: Dong, X. *Elder Abuse: Forskning, praksis og politik* 2017. 10.1007/978-3-319-47504-2.

Isabelle Tournier Univ Paul Valéry Montpellier 3, Frankrig

Samskabelse med mennesker, der lever med demens: indsigter fra IDoService-projektet om udfordringer og forventninger

Denne præsentation havde til formål at adressere potentielle barrierer for deltagende forskning for mennesker, der lever med demens, ved at dele indsigter fra det europæisk finansierede IDoService-projekt (2020-2022). Formålet med IDoService-projektet var at udvikle en brugervenlig service til mennesker, der lever med let til moderat demens, så de kan realisere sig selv og bidrage til samfundet. Tanken var, at tjenesten skulle give folk mulighed for at planlægge, komme i kontakt med og deltage i skræddersyede muligheder. Målet var at reducere observationen af, at mennesker med let til moderat demens rapporterer om manglende muligheder for at være aktivt involveret i aktiviteter, der er meningsfulde for dem

(f.eks. fysiske, sociale eller kulturelle aktiviteter), og det påvirker deres trivsel og sociale deltagelse (Ziebuhr et al., 2023). Forskerteamet fulgte en servicedesigntilgang, der svarer til en holistisk, samskabende tilgang til at forbedre kvaliteten af serviceydelser (Stickdorn & Schneider, 2011). Projektet byggede på co-design for at involvere relevante interessenter (mennesker med demens, deres plejepartnere samt personale fra aldersrelaterede eller aktivitetsrelaterede organisationer i Greater Manchester, Storbritannien). Projektet blev organiseret i tre på hinanden følgende trin, der involverede en række relevante interessenter, nemlig mennesker med let demens, plejepartnere, personale fra serviceudbydere, forskere og designere. Det første trin (trin 1) var interviews og fokusgrupper for at lære mere om præferencer, barrierer og fremmede faktorer for deltagelse i meningsfulde aktiviteter, mens man lever med demens. Andet trin (trin 2) var co-design-workshops, hvor man arbejdede sammen med interessenter om at designe potentielle værktøjer i forhold til de behov, der opstod i trin 1. På baggrund af input fra workshopperne designede forskerteamet I Can Do Pathway-værktøjssættet som den nye service og resultatet af IDoService-projektet. Co-design-prototypen blev forfinet og testet i det sidste trin (trin 3) og kan findes gratis online på www.idoservice.org.

Med hensyn til barrierer og facilitatorer for at involvere eksperter af erfaring under denne forskning (dvs. mennesker, der lever med demens og deres plejere) har været relateret til Covid-19-pandemisituationen, der begyndte kun få måneder før projektets start og førte til en vis justering af det oprindeligt planlagte projekt. Den vigtigste tilpasning er ændringen fra personlige interviews og fokusgrupper til online-levering. Vi planlagde oprindeligt personlige fokusgrupper og interviews med mennesker med demens, deres plejepartner og personaleinteressenter. På grund af en national nedlukning og forbud mod personlige møder i ca. de første 10 måneder af projektet afholdt vi alle fokusgrupper online (Microsoft Teams) og de fleste af interviewene også online. Kun fire interviews blev gennemført personligt, og kun med mennesker, der lever med demens. Da vi vurderede, at onlineformatet for fokusgrupperne ikke ville være passende eller behageligt for mennesker, der lever med demens, besluttede vi os for ikke at organisere fokusgrupper med dem. Den nationale nedlukning og det begrænsede udbud af tjenester gjorde det også ret udfordrende at rekruttere erfaringseksperter, hvilket fik os til at sænke vores forventninger til antallet af deltagere. Heldigvis lykkedes det os at rekruttere et tilstrækkeligt antal mennesker med demens med støtte fra en lokal serviceudbyder, Age UK Salford, som var interesseret i projektets potentielle resultater og havde erfaring med deltagerorienteret forskning.

Ud over de begrænsninger, der skyldes Covid-19-konteksten, måtte der foretages andre tilpasninger af forskningsmaterialet for at gøre det tilgængeligt for mennesker, der lever med demens, og som kan have yderligere funktionsnedsættelser ud over de kognitive. Dette omfattede selve forskningsaktiviteterne, men også etiske formularer, rekrutteringsflyers og resultater. En væsentlig udfordring var at gøre dokumenterne informative nok, men stadig lette at forstå, især for mennesker, der aldrig har deltaget i forskningsaktiviteter før. Ud over at bruge almindeligt engelsk og korte sætninger blev der gjort en indsats for at bruge en

skrifttype, der var stor nok, sans-serif, med attraktive farver og tilstrækkelige kontraster mellem de forskellige dele af dokumentet. Da mobilitet kan være et problem for ældre voksne, især for dem, der lever med demens, og som ofte ikke længere kan køre bil eller tage offentlig transport, tilbød vi transport med en forskningspartner eller dækkede taxaomkostninger for at sikre, at de kunne deltage komfortabelt på forskningsstedet. Deltagerne blev også opfordret til at tage en pårørende med, hvis det kunne gøre dem mere trygge.

Når det er muligt, anbefales det at lave forskningsaktiviteter på et sted, som eksperterne kender af erfaring, for at øge deres tryghed og tillid. For eksempel blev IDoServices co-design-workshops med mennesker med demens organiseret af Age UK Salford og afholdt under deres demenscaféer hver anden måned, og deltagerne i denne undersøgelse var regelmæssige deltagere i demenscaféen. Det velkendte sociale miljø gav en støttende kontekst for at deltage i co-design-aktiviteterne og udtrykke deres synspunkter. Gruppen havde allerede tidligere deltaget i forskningsprojekter og var klar over samtykkeprocessen. Alle deltagere på blev informeret forud for arrangementet, så de kunne beslutte, om de ville deltage eller ej. Information og samtykkeerklæringer blev udleveret en uge i forvejen for at give dem tid nok til at læse dem igennem, og samtykket blev (gen)bekræftet på dagen. Der blev afholdt en frokost før workshoppen, så deltagere og facilitatorer kunne lære hinanden uformelt at kende, inden workshoppen gik i gang. Endelig var et meget vigtigt punkt, som blev understreget af de grupper, vi arbejdede med, behovet for at sikre kontinuitet i kommunikationen og holde co-designer-deltagerne informeret om resultaterne og den videre udvikling for at sikre, at de føler, at deres input bliver værdsat. Konklusionen er, at det at gøre deltagelsen i forskning fornøjelig og meningsfuld for deltagerne har en gavnlig indvirkning på den umiddelbare kvalitet af de indsamlede data, på deltagernes trivsel og på deres vilje til at deltage i fremtiden (Rodgers 2018; Zeilig et al. 2019).

Referencer

- Niedderer, K., Tournier, I., Orton, L., & Threlfall, S. (2023). Jeg kan gøre det: Co-Designing a Service with and for People with Dementia to Engage with Volunteering. *Social Sciences*, 12, 364. <http://dx.doi.org/10.3390/socsci12060364>
- Rodgers, P (2018). Co-design med mennesker, der lever med demens. *CoDesign*, 14, 188-202
- Stickdorn, M., & Schneider, J. (2011). Dette er servicedesigntænkning: grundprincipper, værktøjer, cases. Wiley
- Tournier, I., Orton, L., Dening, T., Ahmed, A., Holthoff-Detto, V., & Niedderer, K. (2023). En undersøgelse af ønsker, behov, muligheder og udfordringer ved at få adgang til meningsfulde aktiviteter for mennesker, der lever med mild til moderat demens. *International journal of environmental research and public health*, 20, 5358. <https://doi.org/10.3390/ijerph20075358>
- Zeilig, H., Tischler, V., van der Byl Williams, M., West, J., & Strohmaier, S. (2019). Samskabelse, trivsel og handlekraft: En casestudieanalyse af en samskabende kunstgruppe for mennesker

med demens. Journal of aging studies, 49, 16-24.
<https://doi.org/10.1016/j.jaging.2019.03.002>

Ziebuhr, B., Zanasi, M., Bueno Aguado, Y., Losada Durán, R., Dening, T., Tournier, I., Niedderer, K., et al. (2023). At leve godt med demens: At føle sig styrket gennem interaktion med deres sociale miljø. International Journal of Environmental Research and Public Health, 20(12), 6080.
<http://dx.doi.org/10.3390/ijerph20126080>

Arbejdsgruppe 2

WG 2

Community and Place

Arbejdsgruppe 2 er dedikeret til at skabe inkluderende samfund, hvor ældre fra forskellige baggrunde føler sig værdsat og støttet. Specifikt fokuserer WG2 på at inkludere ældre migranter, flygtninge, oprindelige folk og dem, der står over for barrierer i forbindelse med adgang til tjenester og infrastruktur såsom sundhedspleje og transport. Ved at fremme rummelighed og mangfoldighed bidrager WG2 til at skabe et samfund, hvor alle, uanset baggrund, føler, at de hører til og får støtte.

Marion Scheider-Yilmaz & Charles Waldegrave leder denne gruppe og organiserede WG2-sessionen i Kraków.

Følgende talere præsenterede under denne session: Anne Ramos og Ute Karl, Fifi Kvalsvik og Marianne Storm, Mário Rui André, Marion Scheider-Yilmaz og Charles Waldegrave.

Fifi Kvalsvik & Marianne Storm, Institut for Folkesundhed, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Universitetet i Stavanger, Norge

At udforske veje fra ensomhed til inklusion: Et indblik i depression, ensomhed og skrøbelighed hos hjemmeboende ældre

Baggrund: Forståelse af depression, ensomhed og skrøbelighed er afgørende for at identificere støttende foranstaltninger, der fremmer større social inklusion og forbedrer livskvaliteten for ældre voksne. Disse faktorer påvirker den enkeltes evne til at deltage fuldt ud i samfundet. Depression og ensomhed fører ofte til social tilbagetrækning og isolation,

mens skrøbelighed kan begrænse de fysiske evner og yderligere reducere det sociale engagement.

Formål: At vurdere ændringer i svaghedsniveauer blandt hjemmeboende ældre over 5 måneder og at undersøge de funktionelle ændringer i depression og ensomhed fra en baseline før undersøgelsen (t1) til en periode efter undersøgelsen (t2), og hvordan disse relaterer sig til svaghed. Ved baseline vurderer sundhedspersonalet deltagerne for at afgøre, hvilke former for støtte der er mest hensigtsmæssige. Dette kan omfatte deltagelse i aktivitetscentre for ældre, gruppetræningskurser, gåklubber, strikkeklubber og social spisning.

Forskningsspørgsmål:

- Er der identificerbare ændringer i depression, som kan observeres fra t1 til t2, og hvordan hænger disse ændringer sammen med skrøbelighed?
- Er der identificerbare ændringer i ensomhed, som kan observeres fra t1 til t2, og hvordan hænger disse ændringer sammen med skrøbelighed?

Metoder: Denne før-efter-undersøgelse, der er registreret på ClinicalTrials.gov (NCT05837728), involverer tværfaglige teams af sygeplejersker, fysioterapeuter og ergoterapeuter, der gennemfører vurderinger af sundhedsbehov. Disse vurderinger blev foretaget ved baseline og igen efter fem måneder. Stikprøven består af 40 hjemmeboende ældre i alderen 75 år eller derover, som har søgt om kommunale sundheds- og omsorgstjenester i Norge. Dataanalysen består af deskriptiv statistik, simple tests og præsentation af plots og korrelationskoefficienter.

Oversigt over foreløbige resultater:

Depression og skrøbelighed:

- Baseline (t1): identificerede 13 deltagere med depression, 5 meget deprimerede og 8 deprimerede.
- Fem måneder senere (t2): Blandt disse 13 var der forbedring (7), uændret (5), forværring (1) og nye tilfælde (6).
- Svaghedsniveauer blandt dem med forbedret depression: forbedret (2), forværret (3) og uændret (2). De resterende deltagere opretholdt stabile skrøbelighedsniveauer i hele undersøgelsesperioden.

Ensomhed og skrøbelighed:

- Baseline (t1): 2 deltagere blev identificeret som meget ensomme, og 6 var på grænsen til at være ensomme. Bemærk: "Ensom på grænsen" henviser til scorer på grænsen mellem "ensom" og "ikke ensom".

- Fem måneder senere (t2): Ensomhedsniveauet var forbedret hos alle 8 deltagere, men der var 1 nyt tilfælde.
- Svaghedsniveauer blandt disse deltagere: forværret (3), uændret (5) og forbedret (1).

Vigtige indsigter:

- Depression og ensomhed: Der er sket markante forbedringer på begge områder, hvilket understreger fordelene ved inkluderende samfundsbaseerede sociale aktiviteter og støttetjenester.
- Skrøbelighed: Det blandede resultat i skrøbelighedsniveauer tyder på et komplekst samspil mellem mental sundhed og fysisk velvære.
- Fremkomsten af nye tilfælde af depression og ensomhed understreger det fortsatte behov for omfattende og vedvarende støtte.

Refleksion: Vores forskning har givet indsigt i de udfordringer, ældre voksne møder, når de engagerer sig i deres samfund. Disse udfordringer kaster lys over de faktorer, der hindrer ældre voksnes evne til at komme i kontakt med andre, og understreger behovet for yderligere forskning og målrettede løsninger. Vi støtter implementeringen af personlige plejeplaner, der kan tilpasses og skræddersys specifikt til at opfylde individuelle behov, så det sikres, at alle ældre kan få fuldt udbytte af initiativer, der har til formål at forbedre deres inklusion i samfundet. Selv om det i sig selv er værdifuldt at organisere sociale aktiviteter, er det lige så vigtigt at give adgang til omfattende sundhedsydelse. Tilsammen er disse indsatser med til at skabe et mere inkluderende og støttende miljø for vores ældre medborgere.

Marion Scheider-Yilmaz, PACTE-laboratoriet, Grenoble Alpes Universitet, Frankrig

Social inklusion af ældre voksne på et øjeblik. Design citoyen: et deltagelsesbaseret forskningsprojekt med ældre voksne

Baggrund: En bred vifte af deltagelsesbaserede tilgange og forskningsprojekter, der involverer ældre, er i øjeblikket under udvikling i Frankrig og andre steder. Selv om det er blevet et fælles mål at inddrage ældre i forskning og projekter, der direkte vedrører dem, er der ofte ikke tilstrækkelig opmærksomhed på at inddrage forskellige grupper og profiler. Derfor har deltagelsesbaserede tilgange en tendens til at engagere meget homogene grupper og derved fastholde usynlighedsfølelsen af andre (f.eks. ældre migranter, ældre kvinder, ældre med handicap).

Målsætning: Dette forskningsprojekt har til formål at udvikle en deltagelsesmetode, der involverer en række forskellige ældreprofiler i lokale beslutningsprocesser. I første omgang afprøves metodens prototype på et eksperimentelt sted (T1), og derefter vil den blive

yderligere afprøvet på otte andre steder i Frankrig af en gruppe forskere (T2). Metoden vil til sidst blive vurderet af de involverede forskere ved hjælp af en fælles vurderingsramme og omsat til en værktøjskasse.

Forskningsspørgsmål:

- Er der forskel på resultaterne af deltagelsesprocessen afhængigt af de grupper af ældre, der er involveret?
- Fører udformningen af en metode, der er målrettet de mest udstødte grupper af ældre, til større inklusion i den deltagende forskning og i sidste ende i beslutningsprocessen?

Metoder: Forskningsprojektet omfatter udvikling og afprøvning af en deltagelsesbaseret metode, hvor deltagerne udformer og præsenterer konkrete løsninger for lokale nøgleaktører og beslutningstagere. Der oprettes to grupper: en med ældre, der er meget involveret i sociale og samfundsmæssige aktiviteter, og en anden med ældre, der normalt er mindre eller ikke involveret i sådanne aktiviteter. Tilgangen bruger et sæt inkluderende værktøjer til at hjælpe grupperne med at foretage en lokal diagnose og udvikle løsninger på de identificerede problemer. Metoden er derefter blevet beskrevet i en værktøjskasse og gentaget af forskellige forskerteams i hele Frankrig.

Oversigt over foreløbige resultater:

- Mangfoldig deltagelse fører til varierede resultater: Den foreløbige afprøvning af den participatoriske metode viser, at resultaterne af den participatoriske proces varierer betydeligt afhængigt af diversiteten i de involverede grupper af ældre voksne. Grupper med forskellige baggrunde og niveauer af involvering i sociale og samfundsmæssige aktiviteter giver forskellige perspektiver og løsninger, hvilket understreger vigtigheden af inklusion i deltagelsesbaseret forskning.
- Forbedret inklusion gennem målrettede metoder: Den metode, der er designet til at inkludere de mest udstødte grupper af ældre voksne - såsom ældre migranter, ældre kvinder og ældre voksne med handicap - viser en større grad af inklusion i både forskningsprocessen og beslutningsresultaterne. Denne målrettede tilgang bringer effektivt marginaliserede stemmer ind i lokale beslutningsprocesser.
- Effektiv brug af inkluderende værktøjer og tips: De inkluderende værktøjer, der anvendes i den participatoriske metode, har vist sig at være effektive til at sætte ældre i stand til at foretage lokale diagnoser og udvikle konkrete løsninger. Disse værktøjer letter engagementet og sikrer, at alle deltagere, uanset deres tidligere niveau af borgerinddragelse, kan bidrage meningsfuldt til projektet.
- Metodens skalerbarhed og reproducerbarhed: Den vellykkede gentagelse af den deltagelsesbaserede metode flere steder i Frankrig tyder på, at metoden er skalerbar og kan tilpasses forskellige sammenhænge. Den fælles vurderingsramme og værktøjskasse, der er

udviklet gennem denne forskning, giver en standardiseret tilgang, der kan bruges af forskellige forskerteams, hvilket sikrer konsekvent tværgående analyse af de lokale resultater.

Refleksion: Resultaterne af dette forskningsprojekt understreger den kritiske betydning af mangfoldighed og inklusivitet i deltagelsesbaserede tilgange, der involverer ældre. Ved aktivt at søge at inkludere en række forskellige ældreprofiler, især dem, der ofte er marginaliserede, beriger projektet ikke kun beslutningsprocessen med forskellige perspektiver, men sikrer også, at stemmerne fra dem, der typisk ikke bliver hørt, bliver forstærket. Succesen med de inkluderende værktøjer og metoder til at engagere deltagere med forskellige baggrunde og borgerinddragelsesniveauer fremhæver potentialet for, at disse tilgange kan tilpasses og skales på tværs af forskellige kontekster.

Bibliografi:

Vial, S., (2017), *Le design*, Presses Universitaires de France, <https://doi.org/10.3917/puf.vial.2017.01>

Viriot Durandal, J.P., Moulaert, T., Scheider-Yilmaz, M., (eds.), (2024), *Ageing in communities and territories, Retraite et Société, Special English issue n°1*, CNAV, <https://doi.org/10.3917/rs1.hs1.0010>

Scheider-Yilmaz, M., Viriot Durandal, J-P., Fougeyrollas, P., (eds.), (2023), *Citoyenneté et droits humains : réflexions croisées entre le handicap et le vieillissement [Citizenship and Human Rights: Cross Perspectives on Disability and Ageing]*, *Aequitas - Journal of human development, disability, and social change*, nr. 29, 140 s.

<https://www.erudit.org/fr/revues/aequitas/2023-v29-n2-aequitas08962/>

Scheider-Yilmaz, M., (2022), *Citoyenneté engagée et autonomie : le cas de la participation des personnes handicapées et des personnes âgées dans les Conseils Départementaux de la Citoyenneté et de l'Autonomie [Aktivt medborgerskab og autonomi: deltagelse af personer med handicap og ældre voksne i Conseils Départementaux de la Citoyenneté et de l'Autonomie]*, ph.d.-afhandling, University of Lorraine, 392 <https://www.theses.fr/2022LORR0223>

Charles Waldegrave, Giang Nguyen, Monica Mercury, Catherine Love, Chris Cunningham, The Family Centre Social Policy Research Unit, Lower Hutt, Wellington, New Zealand

Deltagende tilgange med oprindelige samfund for at forbedre politiske reaktioner

Målsætning

Denne forskning har til formål at tilvejebringe samskabte kvalitative og kvantitative oplysninger om kaumātua (Māori-ældre i New Zealand) trivsel og deltagelse med henblik på kulturelt passende politikdannelse, miljøplanlægning og kulturelt responsive tjenester. Det specifikke mål med præsentationen var at skitsere det aspekt af forskningen, der blev udført for at udvikle autentiske kaumātua-socialøkonomiske foranstaltninger (og skalaer) gennem samskabelsesmøder, der var designet til at overvinde vestlige antagelser og var centralt fokuseret på Māori-værdier og forestillinger om trivsel. Det er en del af en større undersøgelse med titlen: Tai Kaumātuatanga Older Māori Wellbeing and Participation: Present and Future Focus og er finansieret af Ageing Well National Science Challenge i New Zealand.

Formålet med at udvikle kulturelt baserede sociale foranstaltninger var, at de nuværende indikatorskalaer, der bruges til at tilvejebringe dokumentation for politisk beslutningstagning og udvikling af tjenester, er vestlige og ikke afspejler vigtige aspekter af maoriernes værdier. Mens nogle aspekter af f.eks. ensomhed, diskrimination og sociale forbindelser er universelle, er andre aspekter kulturelt specifikke. Ældre maorier værdsætter spiritualitet, kollektive måder at tænke og gøre ting på og genealogiske forbindelser som primære måder at være på, der står i kontrast til det vestlige fokus på sekularisme, individualisme og kernefamiliestrukturer. Vestlige skalaer afspejler naturligvis de kulturer, de er opstået ud af, og derfor er den evidens, de frembringer til politisk beslutningstagning, f.eks. passende for vestlige samfund, men de fanger ikke de unikke maori-specifikke aspekter af f.eks. ensomhed, trivsel eller endda diskrimination. Hvis evidensen ikke indfanges, fokuserer de politiske beslutningstagere og dem, der udvikler tjenester, ofte blot på den evidens, de har foran sig, og de unikke kulturelle aspekter ignoreres. Det kan forklare, hvorfor resultaterne for ikke-vestlige grupper, og især oprindelige folk, ofte er mindre vellykkede end for almindelige vestlige grupper.

Metodologi

En kvalitativ samskabelsesmetode med ældre maorier blev brugt til at konstruere en indikatorskala for ældre maoriernes trivsel, der afspejlede deres verdenssyn og erfaringer. Det er en af seks indikatorer, der er ved at blive udviklet. De andre skalaer fokuserer på ensomhed, sociale forbindelser, diskrimination, misbrug og trivsel i nabolaget.

Co-creation hui (møder) med ældre maorier fandt sted i hele Aotearoa (maoriernes ord for New Zealand) med otte forskellige grupper af ældre maorier. De blev ledet af Māori-forskere, som var medlemmer af forskerteamet. Hai'erne var deltagende og foregik på en maori-måde, hvor de udtrykte deres værdier og måder at gøre tingene på. Hver gruppe bestod af: Karakia og mihi (velsignelse og velkomsttale); Waiata tautoko (støttesang); Mihimihi Whakawhanaungatanga (præsentation af, hvem du er); Manaakitanga (gæstfrihed); Hui Kōrero - (fremme og opmuntre til åben dialog); Wānanga Kōrero - (Indsamling af ideer og mātauranga (viden) - optages med samtykke); Poroporoaki (afsluttende tanker, refleksion og tak); Koha (en gave for deres tid); Waiata og karakia ano (sang og velsignelse).

Kaupapa, eller fokus, for hui'en handlede om trivsel og livskvalitet. Deltagerne blev inviteret til at fortælle om lykke og sikkerhed, der giver dem livskvalitet eller velvære. De blev opfordret til at fortælle om de vigtigste ting, der gjorde dem lykkelige som ældre maorier. Hvad får dem og andre Māori på deres alder eller ældre til at føle sig trygge og godt tilpas? Hvad reducerer deres lykke? Hvad er det, der får dem til at føle sig usikre og utilpas? Hvad giver dem og andre ældre Māori-venner og -slægtninge en følelse af tilfredsstillelse? Svarene blev optaget (med tilladelse) og tematiseret. De primære temaer blev udviklet til spørgsmål for at skabe en indledende Older Māori Wellbeing Scale.

Den samskabte Older Māori Wellbeing Scale blev sammen med de andre lignende konstruerede sociale skalaer, der er nævnt ovenfor, derefter placeret i et spørgeskema, der blev administreret til en national tilfældig stikprøve på 2.000 plus Māori 50 år og derover. I analysen af resultaterne var vi i stand til at teste skalaerne for statistisk pålidelighed og gyldighed. Således kunne et stykke deltagerbaseret samskabt forskning testes ved hjælp af kvantitative metoder med hensyn til dets egnethed til at blive brugt som en indikatorskala, i dette tilfælde en trivselsskala.

Resultater

De fælles svar blev tematiseret, og 12 spørgsmål, der afspejlede de mest gentagne temaer, blev udviklet til trivselsskalaen. Det var de kvalitative resultater i denne undersøgelse. Tre eksempler på de tolv spørgsmål, der kom frem i analysen, var f.eks:

- Jeg er godt forbundet med Te Ao Māori (Māori-verdenen)

Helt enig/Enig/uenig/helt uenig

- Jeg nyder en wairua (spirituel) forbindelse i mit liv

Helt enig/Enig/uenig/helt uenig

- Jeg føler mig respekteret og i stand til at bidrage til min whānau (storfamilie) og mit samfund

Ofte/af og til/ikke ofte/aldrig

De 12 spørgsmål i den samskabte Older Māori Wellbeing Scale blev derefter testet for pålidelighed og gyldighed i en undersøgelse med en national tilfældig stikprøve på over 2.000 ældre maorier. Resultaterne viste høje scorer, betydeligt over tærsklen, ved hjælp af Cronbachs Alpha, når man testede for intern konsistens og pålidelighed med en score på 0,843 for de 12 spørgsmål. Resultaterne af den konfirmatoriske faktoranalyse var også stærke. Ved hjælp af R-pakken lavaan. Alle spørgsmål på nær to havde en faktorindlæsningscore langt over 0,4, syv spørgsmål var over 0,5 og tre langt over 0,7, hvilket viser skalaernes validitet.

Betydning: Betydningen af denne forskning er, at den har udviklet en innovativ metode til at trække på viden fra de mennesker, som skalaerne blev skabt til, for at udtænke værktøjer, der kan bruges til evidens i politikudformning og levering af tjenester til deres eget folk. Ved at udvikle sociale indikatorer i samarbejde med disse samfund, som omfatter deres viden og erfaring med livskvalitet i deres samfund, kan der tilvejebringes skarpere dokumentation for inkluderende politikudformning og serviceydelser. Den internationale standardskala indfanger universelle aspekter af ensomhed, men ikke de vigtige kulturspecifikke aspekter.

Bibliografi:

Cogburn, C. (2019). Kultur, race og sundhed: Implikationer for racemæssige uligheder og befolkningens sundhed. *The Millbank Quarterly*, 97(3), 736-761

Hitti, A., Mulvey, K., & Melanie, K. (2011). Social udstødelse og kultur: Betydningen af gruppenormer, gruppeidentitet og retfærdighed. *Anales de Psicología*, 27(3), 587-599, særnummeret "Prejudice: Socioudviklingsmæssige perspektiver"

Love, C. (2006) "Maori Perspectives on Collaboration Colonisation in Contemporary Aotearoa/New Zealand Child and Family Welfare Policies and Practices" i Cameron, G. & Freymond, N. (Eds) "Towards Positive Systems of Child and Family Welfare: International Comparisons of Child Protection, Family Service and Community Caring Systems". Toronto: University of Toronto Press (s. 237-268).

Pihama, L. (2001). *Tihei mauri ora At ære vores stemmer: Mana wahine som kaupapa Māori-teoretisk ramme*. Upubliceret ph.d. Auckland, NZ: Universitetet i Auckland.

Raleigh, V., & Holmes, J. (2021). Sundheden for mennesker fra etniske minoritetsgrupper i England. The King's Fund. <https://www.kingsfund.org.uk/publications/health-people-ethnic-minoritygroups-england>

Smith, L. (1999). *Afkoloniserende metodologier: Forskning og oprindelige folk*. New York & Dunedin: Zed Books & Otago University Press.

Waldegrave, C., Cunningham, C., Love, C., Nguyen, G. og Mercury. M. (2023) Co-creating culturally nuanced social measures with Indigenous elders. I A. Urbaniak og A. Wanka (red.) *Routledge International Handbook of Participatory Approaches in Ageing Research*. DOI: 10.4324/9781003254829

Waldegrave, C., og Mercury. M. (2023) Samskabelse af forskning: Medforskeres parallelle samtaler. I A. Urbaniak og A. Wanka (red.) Routledge International Handbook of Participatory Approaches in Ageing Research. DOI: 10.4324/9781003254829

Wang, Y., Chen, X., Chen, W., Zhang, Z., Zhou, Y., & Jia, Z. (2020). Etnicitet og ulighed i sundhed: En empirisk undersøgelse baseret på 2010 China survey of social change (CSSC) i det vestlige Kina. BMC Public Health, 20(637), 1-12. <https://doi.org/10.1186/s12889-020-08579-8>

Arbejdsgruppe 3

WG 3

Technology and
Innovation

Arbejdsgruppe 3 (WG3) henvender sig til ældre voksne, der kan føle sig hægtet af i dagens digitale verden. Dette omfatter personer, der kan have svært ved at bruge computere, smartphones eller internettet, samt dem, der måske ikke har de nødvendige enheder eller software til at engagere sig effektivt i teknologi. WG3 arbejder for at bidrage til at sikre, at den digitale transformation inkluderer ældre voksne. Arlind Reuter & Peter Enste leder sammen med Alexander Kucharski denne gruppe og organiserede WG 3-sessionen i Kraków. Følgende talere præsenterede under denne session: Leen Broeckx, Sonay Caner-Yıldırım, Cecilia Sik-Lanyi, María-Trinidad Herrero, Krzysztof Klincewicz, Arlind Reuter og Alexander Kucharski.

Leen Broeckx, LiCalab, Belgien

LiCalab (Living and Care Lab) - bæredygtig brugerinddragelse gennem living lab-tilgang

Vigtigste forskningsspørgsmål/formål

På PAARNets åbningskonference præsenterede LiCalab living lab-tilgangen til at deltage i forskning i plejeteknologi og innovation.

LiCalabs hovedmål er at støtte organisationer og virksomheder i at udvikle plejeinnovationer ved at involvere slutbrugeren (borgere, plejepersonale og andre interessenter), lige fra begyndelsen af udviklingen til markedsintroduktionen.

Metoder

Living labs kan defineres som åbne innovationssystemer, hvor interessenter bidrager til udforskning, samskabelse, evaluering og opskalering af løsninger for at skabe bæredygtig effekt i det virkelige liv (European Network of Living Labs (ENoLL), 2023).

LiCalab er en forskningsgruppe på Thomas More University of Applied Sciences i Flandern, Belgien. For at opbygge et bæredygtigt lokalt innovationsøkosystem har LiCalab udviklet et stort brugerfællesskab.

Opbygning og vedligeholdelse af et brugerfællesskab, også kaldet et "brugerpanel", har mange fordele for udviklere, forskere og borgerne selv.

Resultater

Lidt over 60 % af brugerpanelet er i aldersgruppen 60 år eller ældre.

At inddrage ældre fra begyndelsen af innovationsprocessen er en win-win-situation. For forskere giver denne deltagende tilgang meget værdifuld indsigt i brugskonteksten. Og slutbrugeren (den ældre eller patienten) får mulighed for at bidrage til en designproces som ekspert i sit daglige liv. Det endelige mål er at designe et innovativt produkt, der er skræddersyet til slutbrugers behov og forventninger.

Brugerforskningen i Living Lab bygger bro mellem virksomheder, plejeorganisationer og de ældre. Der er stadig en kløft, og interessenterne er ikke altid på samme side.

Når man tager ældre med på denne rejse med plejeinnovation, lærer de nye ting om forskellige former for hjælpemidler og værktøjer. Der lægges stor vægt på digital inklusion. Alle skal være om bord og udføre en test i det virkelige liv af en bestemt digital applikation, en trinvis plan, personlig coaching og helpdesk sikres af panelmanageren.

To vigtige faktorer bidrager til LiCalabs bæredygtighed. Og det er den høje kvalitet af forsknings- og innovationsaktiviteter og for det andet strategien for involvering af interessenter. Disse trin er beskrevet mere udførligt i køreplanen for etablering af et bæredygtigt living lab, som LiCalab udviklede til ACSELL-projektet (ACSELL, 2023).

LiCalab investerer hver dag i aktivt at rekruttere individuelle brugere til specifikke projekter, og dette kombineres med community building-aktiviteter på lang sigt, hvor brugerpanelet kan mødes og socialisere.

Når man indsamler individuelle data, er det vigtigt at skabe et sikkert rum, både i ansigt-til-ansigt-interaktioner og i online-databasestyring. Panellerne er gatekeepers for brugergruppens data. En omhyggelig håndtering af deltagernes personlige oplysninger er nøglen til at opbygge et tillidsforhold. Panelmedlemmerne er i stand til at træffe valg på en virkelig informeret og uafhængig måde ved at informere dem på en gennemsigtig måde og med letforståelige ord.

Medlemmerne af lokalsamfundet nyder at komme til forskningsaktiviteterne og siger ting som "Det er noget positivt i mit liv. Jeg har gode følelser omkring det." og "Når jeg kommer til LiCalab-aktiviteter, føler jeg mig altid hjemme.". LiCalab-brugerfællesskabet viser tydeligt en høj indre og altruistisk motivation. Deltagerne modtager også en anerkendende mail og et lille incitament som en bogkupon som tak for deres tid og indsats.

LiCalab arbejder for menneskecentreret design inden for medicinsk behandling, rehabilitering, plejeteknologi, plejeboliger, aktiv og sund aldring og mental sundhed. LiCalab udforsker og validerer nye produkter og tjenester gennem deltagende tilgange som co-creation-sessioner

og pilottest i det virkelige liv. Og dette med protokoller af høj kvalitet. Og altid med en central rolle for brugeren.

Bibliografi

- ACSELL (2023). Etablering af et laboratorium for bæredygtigt liv. <https://projects2014-2020.interregeurope.eu/acsell/library/>
- Det europæiske netværk af levende laboratorier (ENoLL) (2023, 5. september). Om os. <https://enoll.org/about-us/>

Sonay Caner-Yildirim, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Türkiye

Styrkelse af en ældre voksen katastrofeoverlever og støtteudbyder: Et casestudie af teknologi-mentoring i Tyrkiet

Vigtigste forskningsspørgsmål/mål:

Dette enkeltstående casestudie undersøger indflydelsen af et årelangt teknologisk mentorinitiativ på en 66-årig specialist i mental sundhed, som ikke kun overlevede de ødelæggende jordskælv i Tyrkiet den 6. februar 2023, men også meldte sig frivilligt til at yde støtte i et psykosocialt program efter katastrofen. Forskningen anvender en deltagende og intergenerational tilgang til at undersøge effekten af individualiseret teknologimentoring til at fremme digital inklusion blandt ældre voksne under disse usædvanlige omstændigheder. Deltagerens unikke dobbeltrolle som både overlevende og professionel inden for mental sundhed bidrager med et ekstra lag af kompleksitet til undersøgelsen. Ved at koncentrere sig om denne særlige kontekst sigter forskningen mod at tilføje til den voksende mængde viden om digital kompetence blandt ældre voksne. Desuden adskiller den sig fra tidligere undersøgelser, der har udforsket virkningen af intergenerational læring og deltagende forskningsmetoder på digitale færdigheder i denne aldersgruppe (f.eks. Cheng et al., 2021; Lee & Kim, 2018).

Metoder

Forskningen anvender en enkelt casestudiemetode, der bruger både semistrukturerede interviews og standardiserede spørgeskemaer til at indsamle data om deltagernes erfaringer og resultater. I løbet af 12 måneder modtog den 66-årige specialist i mental sundhed individualiseret teknologitræning fra en 37-årig ekspert i undervisningsteknologi. Undersøgelsen indsamlede og analyserede kvalitative data fra det semistrukturerede interview og kvantitative data fra Digital Competence Scale (Gümüç & Kukul, 2023) og en tilpasset Expectancy-Value-Cost (EVC)-skala (Kosovich et al., 2015).

Den deltagende forskningstilgang sikrede, at deltageren var aktivt engageret i forskningsprocessen og satte hans unikke erfaringer og perspektiver i centrum for

undersøgelsen. Denne tilgang er i overensstemmelse med anbefalingerne om at involvere ældre voksne i design og implementering af initiativer til digital dannelse (Buffel, 2018; Xie et al., 2020). Deltagerens indsigt og anbefalinger, såsom at tage højde for ældre voksnes kognitive kapacitet, når der udvikles træningsprogrammer, understreger vigtigheden af at inddrage deres erfaringsbaserede viden i skabelsen af effektive interventioner.

Undersøgelsens intergenerationelle komponent, hvor en 37-årig mentor giver personlig teknologiuddannelse til den 66-årige deltager, er særlig relevant i forbindelse med fremme af digital inklusion blandt ældre voksne. Forskning har vist, at læring på tværs af generationer kan forbedre ældre voksnes digitale kompetencer og forbedre deres holdninger til teknologi (Cheng et al., 2021; Lee & Kim, 2018). Ved at fremme et samarbejdsforhold mellem mentor og mentee omfavner undersøgelsen principperne for intergenerationel læring og fremmer gensidig forståelse og videndeling mellem generationer.

Integrationen af deltagelsesbaseret forskning og intergenerationel læring er afgørende i denne undersøgelse, da den sikrer, at den teknologiske mentorintervention er tilpasset de ældre deltageres specifikke behov, præferencer og overbevisninger. Denne tilgang forbedrer ikke kun interventionens effektivitet, men fremmer også en følelse af empowerment og ejerskab for deltageren i deres digitale læringsrejse. Den unikke kontekst efter en katastrofe fremhæver yderligere betydningen af disse tilgange, da de giver deltagerne mulighed for at udvikle digitale kompetencer, der er direkte anvendelige i deres rolle med at yde psykosocial støtte til andre, der er påvirket af katastrofen.

Resultater

Det teknologiske mentorprogram havde en positiv indvirkning på deltagernes digitale kompetencer, og der blev konstateret forbedringer i fem af de seks dimensioner, der blev evalueret af den digitale kompetenceskala. De mest markante fremskridt blev observeret inden for sikkerhed og datakendskab, efterfulgt af kommunikation og samarbejde. Deltagerens forbedrede digitale kompetence påvirkede hans generelle trivsel positivt og gjorde ham i stand til at yde bedre støtte til andre efter en katastrofe. De blandede resultater på digital self-efficacy og EVC-skalaen understreger dog nødvendigheden af at tage fat på individuelle holdninger og motivationer, når det gælder indførelse af teknologi.

Undersøgelsen understreger vigtigheden af at tilpasse teknologiske mentorinitiativer for at imødekomme ældre voksnes unikke behov, præferencer og overbevisninger. Den deltagende og intergenerationelle tilgang, der anvendes i dette studie, er en lovende model til at fremme digital inklusion blandt ældre voksne, især under ekstraordinære omstændigheder. Resultaterne bidrager til den voksende mængde forskning i ældre voksnes digitale færdigheder og effektiviteten af deltagelsesbaserede og intergenerationelle tilgange til at fremme digital inklusion.

Undersøgelsens begrænsninger omfatter dens fokus på en enkelt deltager og den specifikke kontekst efter en katastrofe, hvilket kan begrænse generaliserbarheden af resultaterne. Ikke

desto mindre giver undersøgelsens dybdegående, langsgående karakter værdifuld indsigt i de langsigtede virkninger af teknologi-mentoring på ældre voksnes digitale kompetence og trivsel.

Implikationer for praksis involverer nødvendigheden af at designe teknologiske mentorprogrammer, der tager højde for ældre voksnes kognitive kapacitet, læringspræferencer og situationelle faktorer. Ved at inddrage ældre som aktive deltagere i design og implementering af disse initiativer kan man sikre, at deres unikke behov og perspektiver tilgodeses. Desuden understreger resultaterne de digitale teknologiers potentiale til at fremme trivsel og modstandsdygtighed blandt ældre voksne under ekstraordinære omstændigheder, f.eks. efter en katastrofe.

Referencer

Buffel, T. (2018). Ældre medforskere udforsker aldersvenlige samfund: Et "insider"-perspektiv på fordelene og udfordringerne ved peer-research. *The Gerontologist*, 59(3), 538-548. <https://doi.org/10.1093/geront/gnx216>

Cheng, H., Lyu, K., Li, J., & Shiu, H. (2021). At bygge bro over den digitale kløft for ældre voksne i landdistrikterne ved hjælp af læring mellem generationer i familien: et klasseværelse i en grundskole i landdistrikterne i Kina. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(1), 371. <https://doi.org/10.3390/ijerph19010371>

Gümüş, M. M., & Kukul, V. (2023). Udvikling af en digital kompetenceskala for lærere: validitets- og pålidelighedsundersøgelse. *Education and Information Technologies*, 28(3), 2747-2765.

Kosovich, J. J., Hulleman, C. S., Barron, K. E., & Getty, S. (2015). Et praktisk mål for elevers motivation: Etablering af validitetsbevis for forventning-værdi-omkostningsskalaen i mellemskolen. *The Journal of Early Adolescence*, 35(5-6), 790-816.

Lee, O., & Kim, D. (2018). At bygge bro over den digitale kløft for ældre voksne via intergenerational mentor-op. *Research on Social Work Practice*, 29, 786 - 795. <https://doi.org/10.1177/1049731518810798>

Xie, B., Charness, N., Fingerman, K., Kaye, J., Kim, M. T., & Khurshid, A. (2020). Når det at blive digital bliver en nødvendighed: Sikring af ældre voksnes behov for information, tjenester og social inklusion under COVID-19. *Journal of Aging & Social Policy*, 32(4-5), 460-470. <https://doi.org/10.1080/08959420.2020.1771237>

Introduktion til forskningen i 3D Virtual and Digital Realities Research Laboratory

Cecilia Sik-Lanyi, Hungarian Research Network, University of Pannonia, Veszprem, Ungarn

3D Virtual and Digital Realities Research Laboratory

Laboratoriet undersøger IT-udviklingen af virtuelle og digitale 3D-miljøer og udfører de tekniske og videnskabelige aktiviteter, der er nødvendige for at udvikle dem. Laboratoriet undersøger nye menneskelige og kunstig intelligens-understøttede kognitive evner, der opstår i det virtuelle rum. Laboratoriet kan udvikle virtuelle 3D-verdener, e-læring og særlige brugermiljøer, hvor brugernes effektivitet er betydeligt højere end på traditionelle, sædvanlige vinduesbaserede digitale grænseflader. Desuden anbefaler laboratoriet også sundhedsapplikationer, f.eks. til at understøtte rehabiliteringsprocesser.

Laboratoriets forgænger var forskningslaboratorierne "Virtual Environments and Colour Science" og derefter "Virtual Environments and Applied Multimedia". Laboratoriet fortsætter sit arbejde ved at bevare traditionerne, den videnskabelige kultur og forskningsområderne fra det tidligere laboratorium. Forskningslaboratoriet beskæftiger sig også med korrekt behandling og anvendelse af billedinformation ud fra et synsfysiologisk og synspsykologisk synspunkt. Til dette formål forskes der i den optimale visning af visuel information i virtuelle miljøer.

Medlemmer af forskningslaboratoriet

Prof. Cecília Sik-Lanyi, D.Sc., professor

Prof. Peter Baranyi, ph.d., professor

Dr. habil Mihálykóné Dr. Orbán Éva, ph.d., lektor

Dr. Tibor Guzsvinecz, ph.d., lektor

Szabó Patrícia, ph.d.-studerende

Jinat Ara, ph.d.-studerende

Hanan Mohamed Namrouti, ph.d.-studerende

Mochammad Hannats Hanafi Ichsan, ph.d.-studerende

Internationale partnere

Prof. David Brown, Nottingham Trent University, Computing and Informatics Research Centre, Interactive Systems Research Group, Nottingham, UK

Prof. Geraldine Leader, National University of Ireland, Galway Irish Centre for Autism and Neurodevelopmental Research, Galway, Irland

Prof. Ilona Heldal, Høgskulen på Vestlandet, Bergen, Norge

Dr. hab. Nils Haneklaus, Donau-Universität Krems, Krems, Østrig

Dr. Renáta Cserjési, lektor, ELTE, E-MIND Research Laboratory, Budapest, Ungarn

Dr. Zeynep Şahin Timar, Karadeniz Teknik Universitesi Kanuni Kampusu, Trabzon, Tyrkiet

Dr. Mostafa Abdallah Abbas Atwa Elgendy, Benha University, Kairo, Egypten

Metoder

Når vi udvikler ny software, f.eks. serious games til rehabilitering eller kompetenceudvikling, bruger vi altid participatory design. Participatory design i softwareudvikling er en tilgang, der aktivt involverer alle interessenter i designprocessen for at sikre, at resultatet opfylder deres behov og er brugbart. Det vil sige, at vi altid spørger vores fremtidige brugere og f.eks. plejepersonale, terapeuter, speciallærere osv. om deres behov. Desuden er der mange tests i løbet af udviklingsprocessen, indtil produktet frigives. Vi gennemfører brugertests for at identificere problemer med brugervenligheden og indsamle forslag til forbedringer. Ved at bruge samarbejde og fælles beslutningstagning og trække på forskellige deltageres viden, færdigheder og perspektiver skaber vi mere effektive og brugervenlige softwareløsninger. Resultatet er software, der er lettere at bruge og opfylder brugernes reelle behov og præferencer, og vi kan desuden forbedre den samlede brugeroplevelse.

Om laboratoriet:

Laboratoriet har deltaget i 9 internationale konsortier støttet af EU, ledet 8 bilaterale projekter og deltaget i 5 COST-aktioner i de sidste 20 år. Laboratoriet har også arrangeret mange internationale konferencer.

Udvalgte internationale projekter

- Forskning i Design for Alle: "Design for Alle for eInclusion" inden for projektet blev der skabt nye materialer, der omhandler understøttende teknologier og tilgængeligt design og publikationer.
- Udvikling af et internationalt anerkendt undervisningsmateriale på 60 credits om "Tilgængeligt webdesign".
- Udformning af støtteprogrammer til støtte for arbejde og individuel levevis for unge med indlæringsvanskeligheder og mentale handicap
  - o Projektet "Game On Extra Time": UK/08/LLP-LdV/TOI/163_181
  - o "Intelligente seriøse spil til social og kognitiv kompetence" projekt: 2015-TR01-KA201-022247
  - o TD COST Action TD1309 - "Leg for børn med handicap"

- Design af virtual reality-baserede spil til rehabilitering af patienter med slagtilfælde
  - o "Telemedicinsk system, der giver slagtilfældepatienter mulighed for at kæmpe sig tilbage", informations- og kommunikationsteknologisamarbejdsprojekt: 288692 (EU FP7-ICT-2011-7)
- Udvikling og anvendelse af hjælpemidler
  - o COST Action CA19104, Fremme af social inklusion gennem teknologi og empowerment
  - o COST Action CA19142, førende platform for europæiske borgere, industrier, akademikere og beslutningstagere inden for medieadgang (LEAD_ME)
  - o COST Action CA22167, Deltagende tilgange med ældre voksne (PAAR-net)
- Udvikling af et forhandlingssimulationsspil som hjælp til uddannelse
  - o "Game On! Opportunities for Serious Games Development in Children's Health, Environmental Education & Language Learning" projekt (Ungarsk-østrigsk bilateral videnskab og forskning 2021-1.2.4-TÉT-2021-00007).

Resultater

Baseret på vores flere årtiers udviklingserfaring er nogle af de fremhævede resultater ting, som en udvikler ikke engang ville tænke på, før de stødte på det. Spiludviklere er gode it-ingeniører, ikke kun fordi de kan programmere godt, men også fordi de kan tage hensyn til menneskelige færdigheder, når de designer en software/et spil. Også datalogiingeniører bliver rigtig gode spiludviklere, hvis de får erfaring med at designe til brugere med forskellige behov. Komplexiteten øges yderligere, hvis der også skal tages hensyn til et eventuelt handicap hos den fremtidige bruger. Det, vi har lært i løbet af de ovennævnte projekters softwareudviklingsproces, er at passe på

- Økologisk validitet,
- Kulturelle forskelle,
- Forskelle mellem patienters og terapeuters ideer og behov og udviklerens ideer,
- Fokuser på brugernes behov!

Men den vigtigste er "Nihil de nobis, sine nobis" (latinsk slogan), "Intet om os uden os"!

Bibliografi:

Ara, J.; Sik-Lanyi, C.; Kelemen, A. Accessibility engineering in web evaluation process: a systematic literature review. Universel adgang i informationssamfundet. 2023, <https://doi.org/10.1007/s10209-023-00967-2>

Szabó, P., Ara, J., Halmosi, B., Sik-Lanyi, C. Technologies Designed to Assist Individuas with with Cognitive Impairments. Sustainability 2023, 15(18), 13490; <https://doi.org/10.3390/su151813490>

Guzsvinecz, T., Orbán-Mihálykó, É., Perge, E., Sik-Lanyi, C. The effect of Engineering Education, on Spatial Ability, inVirtual Environments. Acta Polytechnica Hungarica, 2023, 20(5):11-30. http://acta.uni-obuda.hu/Guzsvinecz_OrbanMihalyko_Perge_SikLanyi_134.pdf

Guzsvinecz, T.; Orbán-Mihálykó, É.; Sik-Lanyi, C.; Perge, E. Undersøgelse af gennemførelsestider for test af rumlige evner i virtual reality ved hjælp af en skrivebordskærm og Gear VR. Virtuel virkelighed. 2022; 26, s. 601-614. DOI WoS Scopus

Guzsvinecz, T.; Sik-Lanyi, C.; Orban-Mihalyko, E.; Perge, E. Indflydelse af skærmparametre og skærmenheder på svar på rumlige evner i Virtual Reality-miljøer. Applied Sciences, 2020,10(2), 526; <https://doi.org/10.3390/app10020526>

Sik-Lanyi, C.; Orbán-Mihálykó, É. Tilgængelighedstest af europæiske sundhedsrelaterede hjemmesider. Arabian Journal for Science and Engineering, 2019, 44(11):9171-9190 <https://doi.org/10.1007/s13369-019-04017-z>

Sik-Lanyi, C.; Szucs, V.; Hirschler, R. Coloured shadows-Why they can be photographed, Color Res Appl. 2019; 44(6): 859-874, offentliggjort online: 9. august 2019 <https://doi.org/10.1002/col.22420>

Herrero MT, Reynaldos B, López-Arce N, Gonzalez-Cuello AM, Fernández-Villalba E, Clinical & Experimental Neuroscience (NiCE). Institut for Aldringsforskning. Den medicinske fakultet. Universitetet i Murcia. Murcia, Spanien

Forbedring af ældre voksnes livskvalitet med fokus på en deltagelsesbaseret tilgang, tidlig opdagelse og sporing af problemer

Resumé:

Denne artikel foreslår en ny tilgang til at forbedre livet for ældre voksne ved at implementere en robotplatform kaldet Juno+. Den argumenterer for, at traditionelle metoder ofte overser de positive aspekter af en ældre voksens liv og foreslår en mere anerkendende tilgang baseret på begrebet PAAR (Participatory and Appreciative Action and Reflection), der analyserer forskellige aldersrelaterede problemer, som en robotplatform skal tage fat på, herunder ensomhed, følelsesmæssige problemer, kommunikationsvanskeligheder, høretab og kognitiv

svækkelse. Vores robotplatform er ved at blive testet på et plejehjem, og der vil blive gennemført en større undersøgelse for at evaluere platformens effektivitet og sikre, at den tager højde for brugernes forskellige behov for tidlig opdagelse og sporing af problemer i dagligdagen.

Forbedring af ældre voksnes livskvalitet

Det er vigtigt at overveje at demokratisere refleksiv praksis ved at tage hensyn til deltagende og anerkendende handling og refleksion (PAAR) (1). Dette koncept har til formål at udforske dets potentiale til at fremme og forbedre arbejdspraksis og menneskers liv, både i særlige og fælles sammenhænge. Der kræves fire strategiske "drejninger" for at anvende PAAR: anerkendende, bemyndigende, etiske og deltagende dimensioner.

Så det er obligatorisk at overveje både den enkeltes opfattelse af sit eget helbred og forskellige interventions- og behandlingsprocesser. Til dette formål inkluderer vi PROM'er og PREM'er i vores interventioner, men tidligere konkrete interviews for at kende den enkelte persons præferencer og behov. PROM'er er vurderingsinstrumenter, der måler patientens opfattelse af sin sundhedstilstand og livskvalitet, velvære, symptomer, evner eller grad af autonomi. På den anden side indsamler PREM'er information om den modtagne pleje med fokus på den menneskelige del af plejen, såsom empati, værdighed, respekt, forståelse eller personlig pleje, set fra patientens synsvinkel.

Som årene går, ændres ældre voksnes livskvalitet på grund af forskellige faktorer og omstændigheder, herunder ensomhed, følelsesmæssige problemer, kommunikation, høretab, kognitiv tilbagegang eller øget risiko for fald. Derfor kan vores robotplatform afhjælpe, tidligt opdage og spore alle disse aspekter.

Ensomhed

Folk har en tendens til at leve meget længere, end de gjorde for et par årtier siden, idet den forventede levealder er højere hos kvinder end hos mænd. Frygten for at være alene er en af de mest udbredte naturlige følelser hos mennesker. Ensomhed er et komplekst problem, som kræver en indsats fra flere sektorer, og det er vigtigt at øge bevidstheden og gennemføre foranstaltninger for at bekæmpe det. Konsekvenserne kan være alvorlige, herunder depression, angst, kognitiv tilbagegang, svækkelse af immunforsvaret og øget risiko for kroniske sygdomme (2).

Følelsesmæssige problemer

Ældre mennesker står over for en række følelsesmæssige problemer, som kan påvirke deres velbefindende betydeligt. De omfatter depression, angst, følelser af isolation og manglende social tilknytning, stress og sorg efter tab af nærtstående. Disse problemer kan behandles, og med den rette diagnose og behandling kan de fleste ældre voksne forbedre deres humør og dermed deres livskvalitet. Forekomsten af følelsesmæssige problemer hos ældre påvirkes af forskellige faktorer som alder, køn, sundhedstilstand, grad af social isolation eller personlig

historie.

Kommunikation

Ældre voksne har større vanskeligheder med at kommunikere med andre mennesker og selvfølgelig også med læger. Problemer med hørelse, syn, mobilitet og hukommelse gør det vanskeligt at kommunikere på den mest hensigtsmæssige måde. Selv om det kan være en langsommere proces at tale med en ældre person, skal vi være tålmodige og få dem til at føle sig ledsaget. Nye teknologier, der bruger telemedicin og elektronisk udstyr, er i stigende grad teknologisk problematiske for indvandrere. Men hvis de tilpasses korrekt, kan de være et godt redskab til at lære ældre at kommunikere, og der kan udvikles robotplatforme til at opdage problemer tidligt, så man kan gribe ind i tide.

Høreproblemer (tinnitus)

Tinnitus er en kronisk hørelidelse, som vokser med alderen (3). Tinnitus kan defineres som opfattelsen af en lyd, der ikke kommer fra nogen kilde uden for kroppen. Den kan opfattes som en fløjten, susen, ringen og andre typer af lyde (4). Personlig lydterapi kan fungere som en distraktion fra tinnitus og give en følelse af afslapning ved at maskere den lyd, der produceres af tinnitus (5-6).

Indledende kognitiv svækkelse

Indledende kognitiv svækkelse er kendetegnet ved svækkede følelser og prosodi (7). De teknologier, der er tilgængelige i dag, giver os mulighed for at udføre ikke-invasive analyser. Disse teknologier gør det muligt at analysere en persons følelsesmæssige tilstand gennem ansigtsudtryk og stemme (8-10). Så ved at udtrække funktioner kan vi træne en model, der giver os mulighed for at genkende en persons følelsesmæssige tilstand, enten gennem ansigtsudtryk eller deres stemme.

Robotplatforme

Robotten Juno er en prototype på en hjælpende robot, der hjælper med at forebygge fald hos ældre og giver dem mulighed for at udføre kognitive stimuleringsøvelser for at forbedre deres fysiske og følelsesmæssige helbred. Juno kan nemt integreres i møblerne i eget hjem eller på plejehjemmet. Den kan fjernbetjenes eller sendes til et sted, og når målpositionen er nået, interagerer den med brugeren. Desuden er der ved at blive udviklet et apparat, som skal hjælpe læger med at vurdere risikoen for fald telematisk. Denne enhed vil blive forbundet med en cloud-applikation, der giver fagfolk mulighed for at forbedre deres diagnostiske kapacitet på afstand, så antallet af overvågede bruger-patienter kan øges uden at reducere den ydede pleje.

Vandfald

En af de største årsager til skader og død hos ældre er fald. Som årene går, øges risikoen for fald; denne risiko er større hos kvinder end hos mænd. Forskellige kroniske sygdomme som

osteoporose, gigt eller balanceproblemer, depression, angst, demens eller brug af visse beroligende lægemidler er faktorer, der øger risikoen for fald. Under udviklingen af proof of concept vil der blive genereret et træningsdatasæt for at træne en model, der er i stand til at forudsige risikoen for, at ældre voksne falder. Den vil blive evalueret af sundhedspersonale og terapeuter for at forbedre dens forudsigelsesevne, og den vil blive integreret i det produkt, der skal markedsføres.

Proof of concept for 2024 har til formål at installere enheden i forskellige institutioner, så et repræsentativt antal brugere kan få adgang til enheden, også under hensyntagen til intersektionalitetsaspekter. Neurometri indsamlet af enheder som Emotiv eller Mindtooth integreres også, mens der udføres kognitive stimuleringsopgaver, så vi kan kende niveauet af følelser, mental arbejdsbyrde, træthed eller opmærksomhed hos en person, mens øvelserne udføres. I fremtiden ville det være ideelt at have en fuldt personaliseret platform, der kan opdage tidlige tegn på kognitiv svækkelse ved at integrere information fra ansigtsgenkendelse, prosodi, hørenedsættelse og risiko for fald, så familiemedlemmer, pårørende, læger og sundhedspersonale kan blive advaret.

Referencer

1. Ghaye T, Melander-Wikman A, Kisare M, Chambers P, Bergmark U, Kostenius C, et al. Participatory and appreciative action and reflection (PAAR) - democratizing reflective practices. *Reflective Pract.* 1 de noviembre de 2008;9(4):361-97.
2. Ong AD, Uchino BN, Wethington E. Ensomhed og sundhed hos ældre voksne: En minigennemgang og syntese. *Gerontology.* 2016;62(4):443-9.
3. Jafari Z, Kolb BE, Mohajerani MH. Aldersrelateret høretab og tinnitus, demensrisiko og resultater af auditiv forstærkning. *Ageing Res Rev.* diciembre de 2019;56:100963.
4. Han BI, Lee HW, Kim TY, Lim JS, Shin KS. Tinnitus: Karakteristika, årsager, mekanismer og behandlinger. *J Clin Neurol.* 1 de marzo de 2009;5(1):11-9.
5. Wang J, Ding J, Song J, Hu L, Cong N, Han Z. En prospektiv undersøgelse af effekten af Tinnitus Sound Matching Degree på effektiviteten af tilpasset lydterapi hos patienter med kronisk tinnitus. *ORL.* 3 de septiembre de 2021;84(3):229-37.
6. Mahboubi H, Haidar YM, Kiumehr S, Ziai K, Djalilian HR. Tilpasset versus ikke-tilpasset lydterapi til behandling af tinnitus: Et randomiseret klinisk crossover-forsøg. *Ann Otol Rhinol Laryngol.* octubre de 2017;126(10):681-7.
7. Ang J, Dhillon R, Krupski A, Shriberg E, Stolcke A. Prosody-based automatic detection of annoyance and frustration in human-computer dialog. En 2002 [citado 14 de mayo de 2024]. s. 2037-40. Tilgængelig på: https://www.isca-archive.org/icslp_2002/ang02_icslp.html
8. Akçay MB, Oğuz K. Genkendelse af følelser i tale: Følelsesmodeller, databaser, funktioner, forbehandlingsmetoder, understøttende modaliteter og klassifikatorer. *Speech Commun.* 1 de enero de 2020;116:56-76.
9. Bianco S, Celona L, Ciocca G, Marelli D, Napoletano P, Yu S, et al. A Smart Mirror for

Emotion Monitoring in Home Environments. *Sensors*. 9 de noviembre de 2021;21(22):7453.

10. El Ayadi M, Kamel MS, Karray F. Undersøgelse af genkendelse af følelser i tale: Funktioner, klassifikationsordninger og databaser. *Pattern Recognit.* 1 de marzo de 2011;44(3):572-87.

Krzysztof Klincewicz, Center for Socially Responsible Innovations,
Faculty of Management, University of Warsaw, Polen

Ældre voksnes deltagelse i samskabelse af produkter - opdagelse af behov og konativ empowerment

Det vigtigste forskningsspørgsmål:

Undersøgelsen har til formål at forbedre vores forståelse af, hvordan oplevelsen af deltagende forskning udløser ændringer i deltagernes - ældre voksnes - hverdagsliv. Dette synes at være en inspirerende forskningsvej for forskere, især i forbindelse med innovationer og teknologier. Selvom der findes en omfattende mængde dokumentation for, hvorfor folk deltager i og fortsætter med deltagelsesbaserede studier (se f.eks. litteraturgennemgang i: Klincewicz et al., 2024b), er vi stadig nødt til bedre at forstå, hvordan forskellige deltagelsesbaserede tilgange ændrer livet for de deltagende personer, herunder ældre voksne.

Undersøgelsen drager fordel af en unik forskningsmæssig ramme: EIT Food RIS Consumer Engagement Labs, et projekt finansieret af Det Europæiske Institut for Innovation og Teknologi baseret på Horizon 2020- og Horizon Europe-programmerne og koordineret af University of Warsaw. Projektet implementerer deltagende tilgange gennem forbrugernes samskabelse: etablering af en dialog mellem forbrugere og producenter, så de i fællesskab kan designe nye, tidligere ukendte produkter, der opfylder forbrugernes behov. I 2019-2023 blev projektet implementeret i 19 lande med deltagelse af 106 forbrugergrupper og 55 virksomheder, hvilket resulterede i 30 samskabte produkter på markedet. I projektfaserne 2019-2021 var alle deltagende forbrugere ældre voksne, og derfor gav projektet mulighed for at samle rig indsigt i ældre forbrugeres fødevarerrelaterede behov, men også i mulighederne og begrænsningerne ved deltagelsesbaserede tilgange, der involverer denne gruppe borgere (se også diskussionen om samskabelse med ældre voksne i: Klincewicz et al., 2024a).

Consumer Engagement Labs tildelte ældre voksne en vigtig rolle som meddesignere af hverdagsprodukter, herunder fødevarer og emballage. Deltagerne var "gennemsnitsforbrugere" uden ekspertviden eller baggrundsuddannelse, som frigjorde deres kreative potentiale til at meddesigne innovative produkter, der opfyldte deres behov, var bedre end de nuværende muligheder og attraktive for producentvirksomhederne. Projektet er baseret på en unik metode udviklet af University of Warsaw, som gentages for hver ny kreativ proces og hver forbrugergruppe. Samskabelsesprocesserne orkestreres i form af

levende laboratorier gennem tilbagevendende møder, trinvis processer, der afdækker deltagernes behov og bevæger sig mod kreative opgaver, der afsluttes med formuleringen af nye produktforslag, som efterfølgende analyseres af virksomheder, screenes for kommerciel tiltrækningskraft og udvikles til forbrugermarkedet.

De ældre voksnes deltagelse hjalp med at afdække deres latente behov. Et vigtigt aspekt af metoden er brugen af projektion: ældre voksne var i stand til nemt at kommunikere deres bekymringer om eksisterende produkter, som til tider kunne være pinlige (f.eks. bekymringer relateret til fordøjelsesproblemer eller tyggeproblemer), mens de diskuterede situationen for en persona (en idealiseret forbruger med repræsentative træk fra en udvalgt samfundsgruppe) snarere end virkelige individer. Metoden omfatter også flere teknikker, der stimulerer interaktioner i det eksterne miljø, herunder: analyser af produkter, der opbevares i egen husholdning/køkken med hyppigheden af deres køb og brug, besøg i dagligvarebutikker for at dobbelttjekke det aktuelle udbud i en given produktkategori samt intensive diskussioner med andre medskabere og venner.

I deltagelsesstudier er erfaringerne efter deltagelsen og de bredere konsekvenser for det personlige liv ikke blevet undersøgt i større omfang, primært på grund af begrænsningerne i forskningsdesignet: behovet for at vende tilbage til deltagerne efter en given periode for at indsamle observationer eller selvrapporterede ændringer. Samskabelse i form af living labs synes at være en yderst relevant kontekst til at spore de livsændrende konsekvenser, fordi deltagelsen er intensiv, spredt over flere dage og giver håndgribelige, nye resultater.

Metoder:

Undersøgelsen analyserede erfaringerne fra deltagere i 14 Labs-processer med 42 forbrugerteams i 14 lande, baseret på deltagelsesprocesser, der blev gennemført i 14 europæiske lande i 2019-2020. I 2021 blev ældre voksne, der havde deltaget i Labs organiseret 2-12 måneder tidligere, inviteret til at deltage i fokusgruppeinterviews. Dette blev suppleret med individuelle interviews med 42 facilitatorer af laboratorierne og 12 individuelle interviews med ældre voksne-laboratoriedeltagere, der havde til formål at udforske disse indsigter yderligere. Det omfattende kvalitative materiale blev optaget, transskriberet, oversat og kodet ved hjælp af aksial og in vivo-kodning.

Resultater:

Oplevelsen af deltagelse resulterer i empowerment af deltagerne, som kan fortolkes gennem den tredelte konstruktion af kognitiv, affektiv og konativ empowerment (Harrison & Waite, 2015; Hilgard, 1980):

- kognitiv empowerment: læring, tilegnelse af ny viden, selvbevidsthed og øget forståelse som konsekvens af deltagelse,
- affektiv empowerment: følelsesmæssige resultater og holdninger til produkter eller virksomheder, men også styrket self-efficacy hos deltagerne (øget tillid til ens egne evner og kreative potentiale),

- konativ empowerment: resulterer i proaktiv, målrettet og målorienteret handling (at blive bemyndiget til at handle på nye eller bedre måder) (Warde, 2014), kombineret med den individuelle handlekraft og autonomi i den kreative proces.

Den konative empowerment har forskellige konsekvenser for hverdagslivet, som kan sammenfattes i tre centrale retninger for forandring:

- 1) "Jeg har en stemme som ekspert i spørgsmål om mit eget liv" - med resultater efter deltagelsen, der omfatter: øget interesse for produktionredienser, bedst før-datoer, etiketter eller emballage, mere opmærksomme indkøb, ændringer i planlægning af mad, valg af butikker eller mærker.
- 2) "Jeg er en sundere forbruger" - ændringer i planlægning eller sammensætning af måltider (hyppighed og timing af måltider, eliminering eller øget forbrug af specifikke produkter), forbedret mangfoldighed af forbrugte fødevarer, brug af nye opskrifter og næringsrige produkter (interessant nok stemte deltagernes synspunkter ikke altid overens med de bredt accepterede ernæringsmæssige standarder, da nogle deltagere havde fået øget tillid til deres egen ekspertise akkumuleret i Labs-processen og handlede i overensstemmelse hermed, men deres viden var ikke nødvendigvis verificerbar).
- 3) "Jeg lever et bedre liv" - oplevelsen af teamwork og kreative opgaver fik nogle deltagere til at revurdere deres daglige vaner og motiverede dem til at fejre måltiderne og være opmærksomme på madens æstetik eller betragte måltiderne som en praksis, hvor man giver sig selv en gave.

Bibliografi:

Harrison, T. & Waite, K. (2015) Impact of co-production on consumer perception of empowerment. *The Service Industries Journal*, 35(10), 502-520.

Hilgard, E.R. (1980) Sindets trilogi: Kognition, affektion og konation. *Journal of the History of the Behavioral Sciences*, 16(2), 107-117.

Klincewicz, K., Dębska, K., Król, K., Skupiński, M. & Zatorska, M. (2024a) Challenges and opportunities of new product co-creation with older consumers. I: A. Urbaniak, A. Wanka (Eds.), *Routledge International Handbook of Participatory Approaches in Ageing Research* (s. 158-171), Routledge.

Klincewicz, K., Jacobsen, L., Dębska, K., Gazdecki, M., Goryńska-Goldmann, E., Król, K., Lähteenmäki, L., Wielicka-Regulska, A. & Zatorska, M. (2024b) Evolution of motivation in co-creation: Recruit, retain and complete in a project on new food product co-creation, *Creativity and Innovation Management*, 1-26.

Warde, A. (2014) Efter smagen: Kultur, forbrug og teorier om praksis. *Tidsskrift for forbrugerkultur*, 14(3), 279-303.

Arlind Reuter, ph.d. Lunds Universitet, Sverige

Bæredygtighed af deltagelsesbaserede tilgange i aldringsforskning: Later Life Audio and Radio Cooperative

At få lokalsamfund til at blomstre er et centralt mål i deltagelsesbaseret aktionsforskning (Kindon et al., 2007). Derfor er det vigtigt at overveje bæredygtigheden af deltagelsesbaseret aktionsforskning ud over forskningsprojektet for at skabe langsigtet effekt og samskabe langvarige forandringer i lokalsamfund. Denne præsentation som en del af teknologi og innovation gruppesymposium brugte eksemplet med Later Life Audio and Radio Cooperative til at demonstrere, hvordan en deltagelsesbaseret metode støttede et lokalsamfunds ejerskab af deltagelsesbaseret forskning (Reuter & Scharf, 2023).

Hovedformålet med dette forskningsprojekt var at undersøge, hvordan ældre voksnes deltagelse i samfundslivet kan understøttes ved at skabe digitalt lydindhold. På trods af et stigende antal ældre, der engagerer sig aktivt online, er der stadig en tendens til, at ældre voksne bliver overset som aktive indholdsskabere (Waycott et al., 2013). Selv udviklingen af nye sociale medier prioriterer ofte tilgængelighedsfunktioner, så ældre brugere kan se indhold, der er produceret af andre, i stedet for at skabe og dele deres egne produktioner (Waycott et al., 2013). Manglen på ældres stemmer i digitale rum forstærkes ofte af de måder, hvorpå ældre voksne ofte fremstilles forkert i mainstream-mediediskursen (Ayalon et al., 2021). Faktisk er alderisme, eller diskrimination af mennesker baseret på deres kronologiske alder, blevet et etableret træk ved digitale platforme, som kan omfatte design eller algoritmiske mekanismer, der strategisk nedprioriterer, tilsidesætter eller udelukker ældre mennesker (Rosales & Fernández-Ardèvol, 2020).

Metoder

Ved hjælp af deltagende aktionsforskning over fire år samarbejdede vi med ældre voksne i Storbritannien, som laver deres egne radioprogrammer. Præsentationen fremhævede specifikt oprettelsen af en radiofestival som en unik og fordybende metode, der gav ældre radioskabere i Storbritannien en platform til at komme i kontakt med hinanden. Deltagerne i radiofestivalen var ældre lyd- og radioskabere, aldersinkluderende radiostationer, organisationer i den tredje sektor, der arbejder med aldringssspørgsmål, og forskere inden for lokalradio og aldring. Radiofestivalen repræsenterer en form for metodisk bricolage, hvor data blev indsamlet på organiske måder for at skabe et datasæt, der understøtter en dybere forståelse af ældre indholdsskaberes erfaringer. Et grundlæggende mål med metodologisk bricolage er at søge forståelse frem for at kræve bredt generaliserbare data (Holstein & Minkler, 2007). At trække på kontekstualiserede metoder og tage metodologiske risici som en del af denne tilgang kan støtte social forandring (Holstein & Minkler, 2007), hvilket var et integreret mål for Radiofestivalen. I løbet af to dage deltog vi i en række forskellige aktiviteter, f.eks. live-udsendelser, der bidrog til udvikling af færdigheder, diskussioner for at forstå betydningen af indholdsskabelse for vellykket borgerdeltagelse og kreative workshops, der

gav os mulighed for at udvikle nye strategier. I løbet af workshopperne og diskussionerne gav deltagerne udtryk for en ambition om at skabe en mere permanent forbindelse og et britisk netværk af ældre indholdsskabere og aldersinkluderende radiostationer, hvis mål er at udfordre aldersdiskriminerende narrativer i mainstreammedierne ved at levere samtalebaseret indhold skabt af ældre voksne.

Ideen om at danne et langvarigt netværk blev videreudviklet i løbet af det følgende år. I fællesskab arbejdede deltagerne på at etablere Later Life Audio and Radio Cooperative (laterlifeaudio.org) baseret på en kooperativ ledelsesstruktur. Kooperativets mål er at:

- Fremme positive synspunkter og udfordre negative synspunkter på alder og aldring ved at levere samtalebaseret lyd- og radioindhold skabt af forskellige grupper af ældre voksne.

- Styrke synligheden af indhold skabt af ældre voksne i medierne og tilskynde til udvidelse af radioprogrammer relateret til aldring og forholdet mellem generationerne.

- Engagere ældre voksne i udsendelser, fremme udviklingen af færdigheder og opbygge fællesskaber ved at muliggøre diskussion af en bred vifte af emner.

Samlet set førte det at bringe ældre skabere af radioindhold sammen på radiofestivalen til skabelsen af et større og mere bæredygtigt fællesskab i form af en kooperativ organisation. Rejsen mod et kooperativ var kendetegnet ved en række deltagende aktionsforskningscykluser, der begyndte med en radiofestival for ældre voksne og førte til en organisationsform, der er i stand til at advokere for en styrkelse af ældre voksnes digitale medborgerskab inden for radio og tv. Projektet repræsenterer en innovativ tilgang, hvor den deltagende aktionsforskers rolle var at facilitere skabelsen af et fællesskab, som nu er drevet af de ældre selv. Ved at lægge vægt på at fremme fællesskabet gennem deltagende aktionsforskning om teknologi kan man støtte bæredygtighed i forskningsprojekter efter finansieringsperiodens udløb.

Bibliografi

Ayalon, L., Chasteen, A., Diehl, M., Levy, B., Neupert, S.D., Rothermund, K., Tesch-Römer, C. & Wahl, H.W. (2021) Aging in Times of the COVID-19 Pandemic: At undgå alderisme og fremme solidaritet mellem generationerne. Tidsskriftet Gerontologi: Series B. 76 (2), 1-4.

Holstein, M.B. & Minkler, M. (2007) Kritisk gerontologi: Refleksioner for det 21. århundrede. Kritiske perspektiver på aldrende samfund. 13-26.

Kindon, S., Pain, R. & Kesby, M. (2007) Participatory action research approaches and methods: Forbindelse mellem mennesker, deltagelse og sted. Vol. 22. Routledge.

Reuter, A. & Scharf, T. (2023) 'The Later Life Audio and Radio Cooperative: Creating sustainable communities from participatory action research', i Anna Urbaniak & Anna Wanka (red.) Routledge International Handbook of Participatory Approaches in Ageing Research. [Online]. s. 262-272.

Rosales, A. & Fernández-Ardèvol, M. (2020) Ageism in the era of digital platforms. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*. 26 (5-6), 1074-1087.

Waycott, J., Vetere, F., Pedell, S., Kulik, L., Ozanne, E., Gruner, A. & Downs, J. (2013) Older adults as digital content producers. *Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems - CHI '13*. 39-48.

Alexander Bajwa Kucharski, M.A. Institut for Arbejde og Teknologi, Tyskland

Deltagende design i geronteknologi: Nøgleresultater og refleksioner fra en systemisk litteraturgennemgang

Baggrund

Der er i lang tid blevet forsket i teknologier eller digitale tjenester til støtte for ældre voksne og aldringsprocesser (f.eks. Gutman/Sixsmith, 2013). Samtidig er det blevet erkendt, at de fleste teknologier, der er designet til sådanne formål, ikke har været en succes i ældres livsverden, da de kun har opnået "begrænset udbredelse [og] en høj grad af opgivelse" (Greenhalgh et al., 2016:2). Forklaringerne på dette resultat er forskellige. Flere undersøgelser konkluderer dog, at der er mangel på bevidsthed og/eller interesse hos ældre for disse teknologier, hvilket igen kan føre til manglende accept og brug (Lee/Coughlin, 2015). For at overvinde manglende accept og brug blev det derfor hævdet, at udstyr skal fokusere mere på ældre brugeres karakteristika, behov og præferencer (Künemund, 2015). Deltagende tilgange, som involverer ældre brugere i udviklingsprocessen af teknologier, er blevet betragtet som en lovende måde at opnå dette på. I denne sammenhæng er tilgangen Participatory design (PD), som ideelt set involverer potentielle brugere som "eksperter i deres livsverden" (Beimborn et al., 2016) i designpraksisser sammen med designere og forskere som fulgyldige partnere gennem hele innovationsprocessen (Spinuzzi, 2005), blevet populær. Alligevel hævder kritikere, at realiseringen af PD-tilgange med ældre voksne ikke er blevet gjort ordentligt (Östlund et al., 2015; Beimborn et al., 2016). For at se, hvordan PD implementeres og organiseres i praksis, gennemførte oplægsholderen og hans kollega en litteraturgennemgang, som blev udgivet i 2018 (Merkel/Kucharski, 2018). Hovedformålet med dette conferencebidrag var at præsentere kritiske nøglefund i denne gennemgang og at forbinde den med nyere arbejde og fremtidigt arbejde i PAAR-net-arbejdsgrupper.

Metoder

Den systematiske litteraturgennemgang dækkede flere databaser (APA Search, GeroLit, PubMed og Web of Science). Søgestrategien var baseret på tre elementer: (1) deltagende metoder og tilgange med (2) ældre personer, der sigter mod at udvikle (3) teknologisk udstyr, software og hard-ware til ældre voksne.

Resultater

Søgestrategien afslørede 557 publikationer i alt. Vi gennemgik 65 artikler i fuldttekst, hvoraf 26 blev inkluderet i den endelige analyse. Ifølge teknologierne kan de gennemgåede publikationer kategoriseres i tre grupper: Undersøgelser, der (1) bruger allerede eksisterende teknologi med det formål at finde nye måder at bruge den på; (2) sigter mod at skabe nye enheder; (3) tester og/eller modificerer prototyper. Vi fandt ud af, at PD bruges på forskellige måder inden for det tværfaglige felt gerontechnology. Tre resultater kan opsummeres som de mest kritiske i gennemgangen. De fleste studier integrerede kun (fremtidige) brugere i enkelte faser af innovationsprocessen (f.eks. idégenerering i det tidlige designarbejde eller brugerfeedback i (pro-totype) testning) i kvalitative studier med små stikprøvestørrelser, ofte uden klart afslørende stikprøvestrategier, ved hjælp af enkelte metoder fra mere 'traditionel forskning' (f.eks. interviews, fokusgrupper, workshops). Derudover rapporterede ingen af studierne en evaluering af processen, dvs. dokumentation for højere accept af teknologier på grund af deltagelsesbaserede tilgange samt afspejling af de ældre deltageres erfaringer med deres involvering og resultater. Endelig fandt vi, at det for det meste ikke blev beskrevet, om ældre personer havde ret til aktivt at påvirke kritiske beslutninger eller ej. På baggrund af disse fund konkluderede vi, at der mangler omfattende strategier samt et generelt misforhold mellem de normative antagelser om deltagelsesbaserede tilgange og praktiske implementeringer i designpraksisser for gerontechnologier, da de identificerede forskningstilgange for det meste ikke var gennemsigtige med hensyn til deres grunde til valgte undersøgelsesdesigns. Vi anbefaler, at forskere og designere spørger sig selv, hvorfor deltagelsesbaserede tilgange skal inkluderes, hvem der er målgruppen, hvordan (fremtidige) brugere vil blive inddraget, og hvornår de vil blive inddraget. Ved at reflektere over disse spørgsmål kan man undgå at bruge PD som symbolpolitik, undgå skævvredne stikprøver og få indsigt i ældre voksnes erfaringer samt resultaterne af PD-processer og -metoder.

Refleksioner og fremtidsudsigter

Den rapporterede undersøgelse var et tidligt forsøg på kritisk at reflektere over forskning med ældre medskabere og forsøge at formulere kriterier for deltagelsesbaserede tilgange til design af teknologier. Siden da er der gjort en større indsats for at fokusere på forskellige aspekter og foreslå mere detaljerede kriterier for deltagelsesbaserede tilgange (f.eks. Fischer et al., 2020; Grigorovich et al., 2022). Men da deltagelsesbaserede tilgange er et omstridt område inden for flere discipliner og anvendes til forskellige formål inden for aldring og teknologi, er der stadig behov for at syntetisere viden og formulere en ramme for teknologi- og innovationsforskning med ældre medskabere.

Bibliografi

Gutman, G. M., & Sixsmith, A. J. (2013). Teknologier til aktiv aldring. Internationale perspektiver på aldring (Vol 9). New York: Springer.

- Greenhalgh, T., Shaw, S., Wherton, J., Hughes, G., Lynch, J., A'Court, C., Stones, R. (2016). SCALS: Et fjerdegenerationsstudie af velfærdsteknologier i deres organisatoriske, sociale, politiske og politiske kontekst. *BMJ Open*, 6, e010208. doi:10.1136/bmjopen-2015-010208
- Künemund, H. (2015). Muligheder og udfordringer ved hjælpemidler: Nutzerbedarfe und Technikakzeptanz im Alter [Muligheder og udfordringer for hjælpemiddelteknologi: Brugerbehov og teknologiaccept i alderdommen]. *Zeitschrift für Technikfolgenabschätzung in Theorie und Praxis*, 24, 28-35.
- Lee, C., & Coughlin, J. F. (2015). Perspektiv: Ældre voksnes anvendelse af teknologi: En integreret tilgang til at identificere determinanter og barrierer. *Journal of Product Innovation Management*, 32, 747-759. doi:10.1111/jpim.12176
- Beimborn, M., Kadi, S., Köberer, N., Mühleck, M., & Spindler, M. (2016). Fokus på det menneskelige: Tværfaglige overvejelser om aldring og teknologi. I E. Domínguez-Rué & L. Nierling (red.), *Science studies: Vol. 9. Aldring og teknologi: Perspektiver fra samfundsvidenskaberne* (s. 311-333). Bielefeld: Transcript.
- Spinuzzi, C. (2005). Metodologien bag deltagelsesbaseret design. *Teknisk kommunikation*, 52, 163-174.
- Östlund, B., Olander, E., Jonsson, O., & Frennert, S. (2015). STS-inspireret design til at imødekomme udfordringerne ved moderne aldring. Velfærdsteknologi som et redskab til at fremme bruger-drevne innovationer eller endnu en måde at holde ældre brugere som gidsler? *Technological Forecasting and Social Change*, 93, 82-90. doi:10.1016/j.tech-fore.2014.04.012
- Merkel, S. & Kucharski, A. (2018): Deltagende design i geronteknologi: En systematisk litteraturgennemgang. *The Gerontologist*, 59,1, e16-e25. doi:10.1093/geront/gny034.
- Fischer, B., Peine, A. & Östlund, B. (2020): Betydningen af brugerinddragelse: En systematisk gennemgang af inddragelse af ældre brugere i teknologidesign. *The Gerontologist*, 60,7, e513-e523. doi: 10.1093/geront/gnz163.
- Grigorovich, A., Kontos, P., Jenkins, A. & Kirkland, S. (2022): At bevæge sig mod løftet om deltagende engagement af ældre voksne i geronteknologi. *The Gerontologist*, 62,3, 324-331. doi: 10.1093/geront/gnab026.

Arbejdsgruppe 4

WG 4

Synthesis and Quality
Criteria

Arbejdsgruppe 4 er dedikeret til at opretholde etiske standarder og sikre meningsfuld deltagelse af dårligt stillede, sårbare eller marginaliserede ældre voksne i forskning og politiske beslutningsprocesser. WG4 udarbejder etiske retningslinjer og kvalitetskriterier, der fremmer inkluderende og meningsfuld deltagelse af ældre voksne i forskning og politisk beslutningstagning. Carlo Fabian & Annette Bielfield leder denne gruppe og organiserede WG4-sessionen i Kraków. Under denne session leverede følgende oplægsholdere deres præsentationer: Sandra Staudacher og John Andersen.

Sandra Staudacher, ph.d., MA, Institut für Pflegewissenschaft, Basel, Schweiz

Nogle refleksioner over det nuværende niveau af involvering af ældre voksne i deltagelsesbaseret forskning

Hovedformål med forskningen: Det første mål med dette bidrag er at reflektere over, i hvor høj grad ældre voksne er involveret i deltagelsesbaseret forskning, og hvilke grundlæggende forudsætninger vi skal være opmærksomme på, for at ældre mennesker rent faktisk kan få indflydelse. Dette fører til det andet mål, som er at analysere, hvilken form for metodologisk tilgang der kan understøtte deltagelsesbaseret forskning med ældre mennesker.

Metoder

Refleksionerne er baseret på en ustruktureret litteraturgennemgang, der fører til en narrativ gennemgang, som gør det muligt at indsamle relevant information relateret til deltagelsesbaseret forskning, "som giver både kontekst og substans til forfatterens overordnede argument" (Kastner et al., 2012, s. 4). Litteraturgennemgangen og refleksionerne illustreres med eksempler fra det Swiss National Science Foundation (SNSF)-finansierede forskningsprojekt "Who has a say in nursing homes? An Ethnography on PartICipation of people living in long-term rESideNTial caRE (EPICENTRE)".

Resultater

Ifølge FN's køreplan for COVID-19 Recovers er der et videnshul med hensyn til design og effektivitet af mekanismer, der fremmer meningsfuld deltagelse af marginaliserede

befolkningsgrupper i beslutningsprocessen (FN, 2020). For at analysere, i hvor høj grad ældre voksne er involveret i deltagelsesbaseret forskning, må vi bedre forstå, hvad deltagelse betyder. Deltagelse har en lang række betydninger. Jeg argumenterer for, at vi skal gøre brug af begreber om deltagelse. Vi kan skelne mellem to hovedretninger af deltagelse, som "at tage del" i betydningen at være til stede og som "at have en rolle", hvilket indebærer, at deltagerne er bemyndiget til at have reel indflydelse (Simovska & Jensen, 2009). Dette går ud over "deltagelse ved substitution", hvor folk udelukkende repræsenteres af andre (Shivji, 2004). Allerede i 1969 offentliggjorde Arnstein sin idé om en stige med tre idealtyper af deltagelse, nemlig: borgermagt, symbolisme og ikke-deltagelse. Borgermagt øverst på stigen omfatter borgerkontrol, uddelegeret magt og partnerskab. I midten af stigen er symbolsk deltagelse, som omfatter høring, information og placering. Høring bruges i vid udstrækning som et middel til at legitimere allerede truffne beslutninger ved at bruge et minimum af deltagelse blot for at give processen moralsk autoritet. Nederst er ikke-deltagelse, hvor terapi og manipulation er placeret (Arnstein, 1969). Denne stige er stadig kernen i nyere rammer for deltagelse (Cornwall, 2008; Morgan & Lifshay, 2012; Popay et al., 1998; Rowe & Frewer, 2005). Men i litteraturen er der relativt lidt opmærksomhed på den strukturelle kontekst, såsom sociokulturelle, politiske, juridiske eller økonomiske aspekter, når man analyserer individers eller grupperes deltagelse i samfundet, og jeg mener, at det er nødvendigt at tage højde for dem for at forstå deltagelse som indlejret i et større system. At forstå ældres strukturelle kontekst er afgørende, da det at omsætte stemme til indflydelse kræver mere end blot effektive måder at indfange, hvad folk ønsker at sige; det involverer en indsats "oppefra" og "nedefra" (Gaventa og Robinson, 1998).

Med disse forskellige nuancer af deltagelse i tankerne foreslår jeg, at man stiller følgende nøglespørgsmål for at analysere, i hvor høj grad ældre voksne er involveret i forskning: For det første, hvad er den sociale, økonomiske, politiske eller kulturelle kontekst, der former ældres deltagelse? For det andet, hvor meningsfuld er deres deltagelse, og hvorfor deltager de? For det tredje, i hvilke(n) fase(r) af forskningen og med hvilke midler deltager de? Og for det fjerde: Hvem deltager, og er der en mangfoldig og retfærdig inddragelse af marginaliserede grupper?

Når jeg analyserer, hvilken metodologisk tilgang der kan understøtte deltagelsesbaseret forskning med ældre, konkluderer jeg, at deltagelsesbaseret forskning, der virkelig sigter mod at tage spørgsmål op, som ældre mennesker rejser, for det første har brug for et langsigtet forskningsperspektiv, som gør det muligt at tage fat på spørgsmål, som målgruppen har rejst i tidligere forskning. For det andet har deltagelsesbaseret forskning brug for en adaptiv forskningstilgang og dermed en forskningsplan, der giver plads til at justere fleksibelt i forhold til de retninger, der kommer frem gennem forskningsdeltagerne. Dette indebærer at starte tematisk bredt nok til at tillade målrettet fokus senere i forskningsprocessen. For det tredje skal den metodiske tilgang se nærmere på mangfoldighed (f.eks. forskellige sundhedsproblemer, funktionsnedsættelse, køn, socioøkonomisk og migrationsbaggrund osv.) og intersektionelle aspekter (f.eks. blind, ældre kvinde, taler ikke det lokale sprog) for at sikre retfærdighed blandt forskellige ældre voksne. Lighed er "fraværet af uretfærdige,

undgåelige eller afhjælpelige forskelle mellem grupper af mennesker, uanset om disse grupper er defineret socialt, økonomisk, demografisk eller geografisk eller ved andre dimensioner af ulighed" (Verdenssundhedsorganisationen, 2022). For det fjerde bør vi som forskere sikre og fremme ældre voksnes deltagelse og/eller deres repræsentation gennem deltagelse af deres nærmeste, men være opmærksomme på alle involverede personers/gruppers interesser. For det femte skal den metodologiske tilgang tage højde for det samfundsmæssige niveau og spørge, hvilke diskurser der findes, og hvilke juridiske, økonomiske, politiske og kulturelle aspekter der skal tages i betragtning.

En lovende metodisk tilgang, som gør det muligt at fokusere på alle disse elementer, er etnografi (Silverman, 2017). Etnografi, som stammer fra socialantropologien, henviser både til metoderne til deltagerobservation og til produktet af det etnografiske studie, den skriftlige rapport. Siden slutningen af 1980'erne har antropologer, der udfører etnografier, uddybet en debat om ("krisen i") repræsentation, medforskning osv. Et dybdegående observationelt (etnografisk) studie har til formål at producere en rapport om en social sammenhæng, der yder retfærdighed til deltagernes perspektiver. En empatisk og detaljeret beskrivelse, selv om den er interessant i sig selv, er ikke nok; "insider"-beskrivelsen skal også være en teoretisk beskrivelse (thick description). "Insider"-synet skal kombineres med "outsider"-synet, som tilbyder en analytisk tilgang til det sociale liv. Gennem den konstante empatiske interaktion mellem ældre voksne og "feltet" med forskerne bør folk være i stand til at påvirke forskningen.

Afslutningsvis illustrerer de præsenterede refleksioner det grundlæggende behov for afklaring af, hvilken form for og kvalitet af ældre voksnes deltagelse vi (som regel implicit) forstår ved deltagelsesbaserede forskningstilgange, og hvilken betydning sidstnævnte har for, hvordan vi skal håndtere det metodologisk.

Bibliografi

Arnstein, S. R. (1969, 1969/07/01). En stige af borgerdeltagelse. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216-224. <https://doi.org/10.1080/01944366908977225>

Cornwall, A. (2008, 2008). Udpakning af 'deltagelse': modeller, betydninger og praksis. *Community Development Journal*, 43(3), 269-283.

Kastner, M., Tricco, A. C., Soobiah, C., Lillie, E., Perrier, L., Horsley, T., Welch, V., Cogo, E., Antony, J., & Straus, S. E. (2012). Hvad er den mest hensigtsmæssige videnssynes metode til at gennemføre et review? Protokol for et scoping review. *BMC Medical Research Methodology*, 12(114). <https://doi.org/https://doi.org/10.1186/1471-2288-12-114>

Morgan, M., & Lifshay, J. (2012). En stige af samfundsdeltagelse i folkesundhed. I M. Minkler (red.), *Community Organizing and Community Building for Health and Welfare* (3. udgave ed., s. 437-439). Rutgers University Press.

Popay, J., Williams, G., Thomas, C., & Gatrell, T. (1998, 1998/09/01). Teoretisering af uligheder i sundhed: The Place of Lay Knowledge [<https://doi.org/10.1111/1467-9566.00122>]. *Sociology of Health & Illness*, 20(5), 619-644. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/1467-9566.00122>

Rowe, G., & Frewer, L. J. (2005, 2005/04/01). En typologi af mekanismer for offentligt engagement. *Science, Technology, & Human Values*, 30(2), 251-290. <https://doi.org/https://doi.org/10.1177/0162243904271724>

Shivji, I. (2004, 2004/08//). Refleksioner over ngo'er i Tanzania: hvad vi er, hvad vi ikke er, og hvad vi burde være. *Development in Practice*, 14, 689-695. <https://doi.org/10.1080/0961452042000239832>

Silverman, David. 2017. *Doing Qualitative Research*. Femte udgave. ed. London Thousand Oaks, Californien: SAGE Publications Ltd.

De Forenede Nationer. (2020). *UN Research Roadmap for the COVID-19 Recovery - Leveraging the Power of Science for a More Equitable, Resilient and Sustainable Future*.

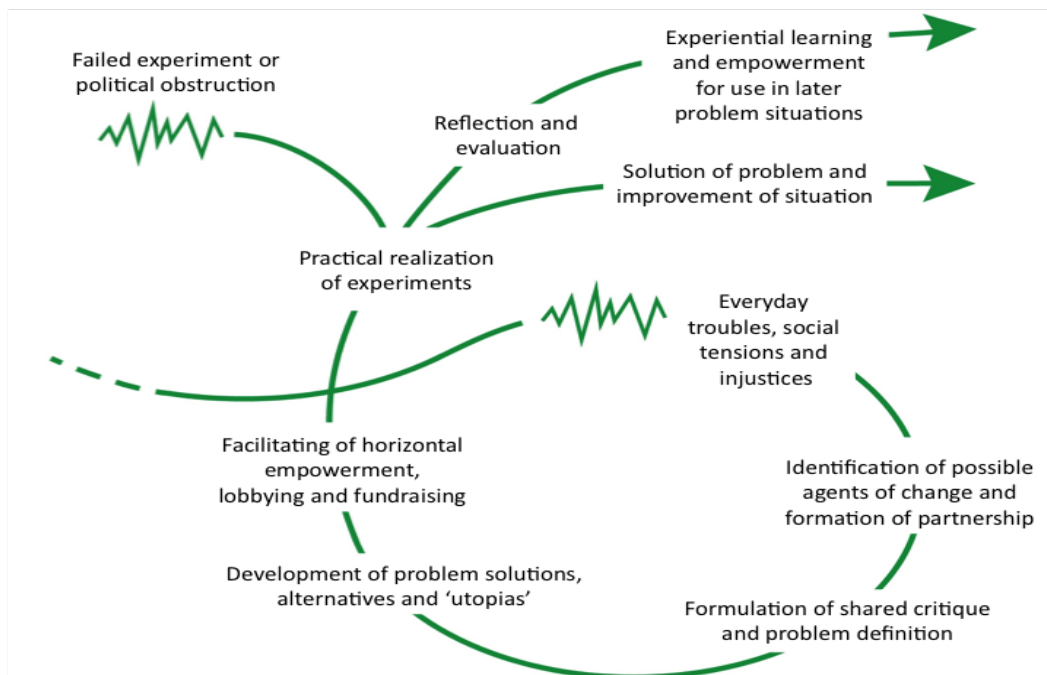
Verdenssundhedsorganisationen, W. (2022). Lighed i sundhed. https://www.who.int/health-topics/health-equity#tab=tab_2

John Andersen, Institut for Mennesker og Teknologi. Roskilde Universitet Danmark.

Løftet om deltagelsesbaseret aktionsforskning (PAR)

Aktionsforskere ser sig selv som 1. samproducenter af viden med sociale aktører, der arbejder for social retfærdighed og styrkelse af borgerne baseret på en fælles forpligtelse til demokratisk forandring) 2. Aktionsforskning understreger forbindelsen mellem at forstå og ændre/transformere verden. 3. Derfor bliver partikulær viden et produkt af en proces, hvor aktører mødes for at dele erfaringer gennem en dynamisk proces af handling, refleksion og kollektiv undersøgelse - samtidig med at der produceres ny viden (Brydon-Miller, 2014).

Aktionsforskning kan ses som facilitering af eksperimentelle læreprocesser (i John Deweys fodspor), hvilket Martin Frandsen, Roskilde Universitet, har opsummeret på glimrende vis:

Kilde: Frandsen og Andersen, 2019

På Roskilde Universitet arbejdede vi med aktionsforskning på plejehjem med det formål at ændre en negativ spiral af stigende umenneskelighed i ældreplejen og at udvikle praktiske og kollektive visionære alternativer for at forbedre de menneskelige sociale relationer for både beboere og ansatte. Konteksten var en negativ diskurs i de offentlige medier om omsorgssvigt i ældreplejen. Skandaler rapporteret i medierne. Ansatte, der blev beskyldt for inkompetence og umenneskelig plejepsaksis.

De generelle erfaringer fra aktionsforskning og deltagelsesbaserede tilgange - især aktionsforskning i sygepleje, der er involveret i facilitering af ældres empowerment, kan opsummeres

Det første skridt er at "kollektivisere" og dokumentere frustrationen og kritikken af den eksisterende situation og at facilitere et skift fra individuel og kollektiv umyndiggørelse til kollektiv myndiggørelse/kollektiv handling for forandring.

Det andet skridt er at formulere og udvikle konkrete visioner for alternativer - f.eks. social kvalitet i plejearbejdet for ældre, at styrke ældre borgernes stemme i politiske og administrative beslutningsprocesser og ledelse.

Det tredje trin er at forhandle og implementere konkrete ændringer i en løbende kollektiv lærings- og samskabelsesproces i den daglige praksis, det institutionelle set-up osv.

Udfordringerne og dilemmaerne kan være at holde fokus på integrationen af både medarbejdernes og beboernes behov og at styrke beboerne ved at involvere dem i hele

deltagelsesprojekter. En anden udfordring i deltagerorienteret forskning kan være rollen som fortalere over for beslutningstagere, den bredere offentlighed osv.

Bibliografi

Andersen Andersen, J., & Bilfeldt, A. (2013). Social innovation i den offentlige ældrepleje: aktionsforskningens rolle. I F. Moulaert, D. MacCallum, A. Mehmood & A. Hamdouch (red.): The International Handbook on Social Innovation: Collective Action, Social Learning and Transdisciplinary Research. Edward Elgar Publishing.

Andersen, J., & Siim, B. (2004). Inklusions- og empowermentpolitik - køn, klasse og medborgerskab. Palgrave

Andersen, J. og Bilfeldt, A. (2016), "Action research in nursing homes", Action Research, Vol. 14 No. 1, pp. 19-35, DOI: 10.1177/1476750315569082, Sage

Andersen, J. et al (2021), "How can urban design and architecture support spatial inclusion for nursing home residents?", i Walsh et al Social Exclusion in Later Life - Interdisciplinary and Policy Perspectives.

Brydon-Miller, M et al (2014) The Sage Encyclopedia of Action Research, Sage, London, UK.

Brydon-Miller, M., Greenwood, D. og Maguire, P. (2003), "Why action research?", Action Research, vol. 1, s. 9-28.

Brydon-Miller og Ortiz Aragón (2018): Aktionsforskerens 500 hatte.

I Bilfeldt og Andersen et al. Den ufærdige fremtid - Aktionsforskningens potentialer og udfordringer .Open access: <https://vbn.aau.dk/da/publications/den-uf%C3%A6rdige-fremtid-aktionsforskningens-potentialer-og-udfordrin>

Frandsen, Martin Severin og Andersen, John (2019): Aktionsforskning i planlægningsuddannelser - Erfaringer fra problemorienteret projektarbejde på Roskilde Universitet. I, M. & Jørgen Bloch-Poulsen, J. (red.). Åben adgang. Aalborg Universitetsforlag. Journal of Problem Based Learning in Higher Education, Special Issue on PBL for Sustainability and Sustainable Cities. DOI: <https://doi.org/10.5278/ojs.jpblhe.v7i1.2656>